

La llum ve de l'Orient. Ara que de vegades és una llum sinistra.

REMORS DE TEMPESTAT

La qüestió de l'Extrem Orient

Aquest cop la Discòrdia, senyora dels humans, ha encès la seva famosa teia pel cantó de l'Extrem Orient. Tret de saber que els esdeveniments darrers de la Manxúria són un nou episodi de la lluita sorda que hi sostenen el Japó i Rússia, no en sabem gaire cosa més. Setanta emplets del ferrocarril manxurià han estat detinguts per les autoritats. Eren súbdits russos i es suposa que feien propaganda soviètica. El govern dels

tura oficial i al seu cinema tendenciosos. Aquest camí, però, en fracassar a l'interior de l'Imperi Rus, es condemnà a l'exterior. Rússia s'ha adonat, quan ja havia perdut molt de terreny, que no hi havia més remei que seguir la mateixa política del tsarisme, i ho ha fet des d'aleshores, fins i tot d'una manera més agressiva. La seva preparació militar a la Sibèria sembla que absorbeix molta part de la seva força ar-

Hirota, Shih i Fukai

soviets ho nega; les declaracions dels seus súbdits, segons aquesta versió, els haurien estat arrencades a la força. Qui té raó? Tant capaç són els uns de fer agitació a un país fronterer com els altres d'empescarse un complot artificial, per tal d'eliminar un pas més de la influència russa en el ferrocarril asiàtic. Mai no en treurem l'aigua clara i, per altra banda, aquest fet anecdòtic tampoc és tan important; el que té transcendència és la situació complicada que es va creant en aquell fragment de la superfície del nostre planeta. Quan les coses esdevenen tan difícils d'analitzar és molt fàcil que qualsevol dia un trontoll de no-res dugui a una conflagració que, en aquest cas, podria tenir enormes conseqüències.

En aquest caos extremoriental juguen diversos factors i es creuen molts processos històrics. Assenyalam els principals. El de la Xina. L'Imperi Xinès, de tradició milenària, el més antic del món, no és cap secret per a ningú que s'està desmembrant i de pressa. Mentre pogué viure dins un solament arreuerat, s'aguantava indefinidament, gràcies a la seva gran màquina burocràtica, una de les més ben lligades del món, de la seva unitat de cultura (per damunt de les mil races que el componen), i del caràcter especial de les seves masses populars.

Però en veure's forçat de viure una vida internacional ara que tota l'esfera del món, per motiu de la facilitat dels transports, s'ha fet més reduïda i els pobles més veïns, ha convertit aquella estabilitat en un equilibri inestable. La Xina rodola i s'esmicola com una gota d'argent viu. La unitat cultural mateixa, en perdre contacte amb les cultures occidentals, i encara amb allò que aquestes tenen de més material i destructiu, ceixeix i s'afebleix. Cada cop és menys eficaç per a aglutinar l'imperi.

Per si no fos prou, al costat de la Xina hi ha un imperi insular d'una cohesió rara, tant per la seva rigidesa política com pel caràcter dels seus habitants, eminentment guerrers, i com a tals subjectes a una severíssima moral de l'honor. A més l'Imperi del Sol Ixent té una població tan atapeïda que no té més remei que fer-la cabre a les terres veïnes. Els resultats favorables de la guerra russo-japonesa i l'anèix de la Corea no han estat sinó gotes tirades al mar. I el Japó, per tal de procurar-se un sobreexcedent per als seus nacionals, ha pensat trobar un camí de mínima resistència explotant i accelerant aquest ferment de desmembració que hi havia dins la Xina.

Per un miracle d'inconsciència, molt freqüent entre els fanàtics, la Rússia dels primers temps soviètics, encara bullent de proselitisme, provocant guerres civils a l'interior de l'Imperi Xinès, va donar una empena a l'obra del seu rival.

El primer pas brillant del Japó per aquest canvi fou la creació del nou estat de Manxúria, pràcticament mediatitzat per les seves forces militars i econòmiques. Ara sembla que afavoreix l'emancipació del Turquestan xinès. És clar que aquesta política, si ja no fos per altres raons, hauria de topar amb la de Rússia, que no pot veure impassible com li trontolla la Mongòlia i el seu Turquestan. Mentre estigué sota un misticisme marxista, internacionalista, es podia fer la il·lusió de catequitzar els pobles de l'Àsia i eliminar el problema de l'hegemonia amb una mena de comunió espiritual i social. Creà dins Moscou mateix seminaris de propagandistes a l'Orient reclutant nacionals de les terres asiàtiques i ensinistrant-los en les teories de Marx i de Lenin. Es féu una pila d'Il·lusions. A la vegada exaltà els seus propis valors asiàtics enfront dels europeus; d'això n'hi ha mil rastres a la seva litera-

mada. Per tal de poder mantenir aquesta presió s'h'ha vist precisada a teixir un seguit d'aliances a l'altra banda, és a dir, a Europa, que recorden les de la Rússia de sempre. I és que els fets manen i els homes han de seguir-los. Sembla mentida que uns partidaris de la interpretació materialista de la història oblidessin aquesta veritat i es lliuressin a un misticisme de neòfit.

A més de Xina, Japó i Rússia, juguen en el problema els Estats Units i l'Imperi Britànic: l'un, gran potència del Pacífic i l'altre, gran potència colonial i comercial. El seu paper i els seus interessos fan que no puguin veure sense alarma un engrandiment massa considerable del Japó; però també cal tenir present que aquesta diferència d'interessos pot trobar els seus punts de coincidència. Mentre el Japó cerca un engrandiment a costa de Rússia, no s'escampa pel Pacífic, i, com a conseqüència, deixa tranquils els Estats Units, temerosos de veure totes les forces nipones concentrades contra les terres americanes, ja sigui bel·licament, ja en penetració pacífica, i, pel que fa a Anglaterra, necessita a l'Àsia una punxa que tingui a ratlla la seva gran rival al continent: la Santa Rússia del Tsar o de Stalin.

Com el lector compendrà, tots aquests esllavissaments de pobles i aquest xoc fatal de forces i d'interessos barrejats, inconstants i equívocs, són una clau de complicacions. La vella Europa, famosa pels seus eterns conflictes, bé podria prendre alguna lliçó de l'Àsia eterna.

Els Dijous — Blancs

Ball de Societat

Aquell que cregués que a les festes majors no hi ha ball de societat sense envelat s'erraria de punt a mig, perquè allà on tenen més punt a quedar bé, sota aquest important aspecte dels gaudis estivals, quan els preguntem per l'envelat, un responen: «Aquí, amb els locals ja en tenim prou».

Tant és així, que les activitats, diguem-ne polítiques, de moltes generacions vilatanes s'han esmerçat en competicions incessants entre el Casino de Dalt i el Casino de Baix, amb mires a llur desenvolupament, dins el concepte clàssic de l'ordre i la bellesa. Si l'un era esfondrat per un foc insufovable i el reconstruïen a la moderna, l'altre l'aterraven expressament i es procurava superar, en harmonia de línies i riquesa de materials, la societat contrinçant. Aquest és, a fi de comptes, encara que xoqui, el procés de les emulacions ciutadanes en més d'un indret català.

La gent pobletana que té un ideal extradomèstic, plasma, a ben segur sense adonar-se'n massa, el consell de Tolstoi en considerant l'art com un òrgan moral de la vida humana i en cercar, més o menys a les palpentes, la inspiració dels seus actes públics en un esperit de finesa. D'ací, l'únic que sent per al seu clos predilecte, per al seu teatre, per al seu cinema, per a la seva sala de ball a l'aire lliure; d'ací que quan arriba la festa major, els directius de cada local acompleixin llur tasca amb un posat tot cerimoniós.

El fuster, el forner, el mestre d'obres que formen part de la junta, el dia del ball de societat sopen d'hora, es muden i cuïen a instal·lar-se a la porta del jardí per tal de barrar el pas al que no sigui soci i al que no porti sabates i coll planxat. Ah, si intentés entrar aquell minyó de la colònia estiuenca que l'any passat s'esmunyí com un lluri! Mentrestant, els joves col·loquen dins grans cistelles els rams de flors naturals que han d'oferir, junt amb programes a tres tintes, a les noies que facin irrupció sota xals tènues i sedes folgades. Amaratada de llum i voltada d'acícies, la rodona immensa és exornada, encara, amb llargues tiges de bambú guarnides de roses. L'antena que, al bell mig, aguantava unes veles sumàries, amaga, entre els lessamins que l'entortolliguen, uns reflectors que avalleren el maquilatge fresc de les balladores, apressades a ocupar les cadires dels primers seients.

—Sirveus el caballero abandonar la primera fila, reservada a las señoritas que toman parte en el baile.
—Habla usted con un procurador de los tribunales...
—Y usted con el presidente de la Sociedad!
La muller de l'intrús, assabentada que el president pot disposar d'agutzils i serenos en el seu doble caràcter de tinent d'alcalde, aconsella:
—Pepe, por Dios, levántate; no me des más desazón!
Clos l'incident, el ball continua amb gran esplendor. Parpelleigs de diademes, collars, bragues i tumbagues de diamants; olor carnal i d'extractes cars; exhibició incontrolada de models; penitins entre or i argent, banús i xicranda; besacami de somriures i contactes vellutats. Les mares sotgen l'eflorescència dels festeigs i, fingint severitat, criden:
—Teresina, Eulàlia, potser que ja és massa tard!
—I ara, un dia com avui! Precisament anem a refrescar...

MIRADOR INDISCRET

Les opinions de l'ambaixador

L'ex-duc de Saragossa, gran d'Espanya i gran maquinista de tren, ha estat entrevistat per un redactor del *Paris-Soir* (11 del mes que som).

El dues vegades gran conversà gairebé exclusivament sobre locomoció. No volgué endrar-se amb la política.

Però una pregunta tentante et terrible cremava els llavis del periodista. Per fi s'ariscà a fer-la, a mitja veu:
—Espanya, seguirà en República?

L'ex-duc respongué, arrugant les celles:
—N'he parlat darrerament amb l'ambaixador d'Alemanya i aquest creu en el retorn de la monarquia...
Quan el lerrouxisme el farà ministre d'Estat, a aquest ambaixador?

La pell de l'ós

Com que es discuteixen aquests dies en la premsa política les anteriors connexions del diputat de l'Esquerra senyor España amb el règim monàrquic, volem aportar una anècdota que hi fa referència.

En el viatge apoteòsic realitzat a la Vall d'Aran, en plena eufòria dictatorial, per Alfons de Borbó, els prohoms del país rivalitzaven entre ells per a fer-se plaents a llur aleshores egregi hoste. Algú va insinuar que la dèria esportiva de l'ex-monarca podia quedar ben afalagada oferint-li l'ocasió de caçar un autèntic ós pireneic. Però l'animal no es posà de moment a tir de la real escopeta. Calgué esperar l'ocasió que un expert caçador aranes d'anomenada, el famós Ton de Baró, cobrés un dia un magnífic exemplar.

Curtida la pell de la bèstia, començaren les discussions, car tots els prohoms es disputaven l'honor de portar-la a palau.

El pugilat entre l'assembleista senyor Deó, el cap comarcal de la Unió Patriòtica, avui conseqüent esquerrà senyor Bustinduy, i l'alcalde de Viella, va adquirir proporcions gegantines.

Però tots ells varen quedar amb un pam de nas. Una nit, el senyor España pogué convèncer Ton de Baró, i s'emportà la pell d'ós cap a Madrid.

Coses del Sr. Desvalls

A l'ex-marquès d'Alfarràs, conegut des de fa pocs dies per l'home del *Laberint*, el molestà molt que li diguin Desvalls i no Alfarràs.

Fa uns quants anys, trobant-se a l'Eqüestre, un soci que s'anomenava Solà va preguntar-li:
—Perdoni... Com m'ha dit que es deia, vostè?

—Alfarràs... Marqués d'Alfarràs, per a servir-lo.

—Caram! Es curiós... Jo havia conegut el seu germà, i no se'n deia pas, d'Alfarràs...

—Ah! És clar. El nostre cognom de família és Desvalls...

—Això! Desvalls!
—Però el meu títol nobiliari és Alfarràs...
—Ai, ai! I per què tenint un cognom tan bonic es fa dir pel motiu?

Telepatia

El *Correo Catalán* del dimarts va publicar una fotografia on es veien junts, i rient, amb aire satisfet, el conseller de Finances de la Generalitat, senyor Martí Esteve, i el cap del Govern de Madrid, senyor Samper. D'aquesta fotografia, el diari carlí en feia un gran plat.

—Què us sembla, eh? Aquesta és la veritat de la situació. La política té dues cares. Mentre els polítics ací fan creure a la

gent que es barallen, a Madrid estan, en realitat, a partir un pinyó.

El *Correo Catalán* hauria volgut que els senyors Martí Esteve i Samper s'haguessin tret les tripes davant del fotògraf.

El més divertit, però, és que el *Correo Catalán* començava així el seu comentari: «He aquí una instantània que ha oblidat de publicar *La Publicitat*».

Exacte! Aquell mateix matí, *La Publicitat* la publicava a primera plana.

Propaganda a l'americana

Diuen que a Belles Arts va tenir lloc el banquet homenatge amb el qual les entitats que encara té a Barcelona el partit radical observarien llur conseqüent correllionari Jaume Polo.

La calma pròpia de l'acte només va veure's torbada en dues ocasions diferents. La primera, quan es procedí a col·locar en un lloc ben visible de la sala un retrat dedicat que acabava d'arribar, tramès pel senyor Lerroux.

La segona...
Quan menys ningú no s'ho esperava, el correllionari Calero, que actuava de *speaker*, posant-se davant del micròfon, va cridar:

—Ciutadans! Ciutadans! Un estimat company acaba de perdre la cartera. Si algú de vosaltres la troba, que l'entregui tot seguit!

L'anunci causà sensació i no cal dir que anà seguit de diverses i àdhuc saboroses observacions.

Tothom, però, va quedar sorprès, quan el *speaker* va aparèixer novament davant del micròfon.

—Ciutadans! — cridà més fort encara que la vegada anterior — Ha estat trobada la cartera. Queda salvat l'honor del partit radical!!! — conclougué, davant l'astorada concurrència.

El Dr. Ley, o un nazi a Barcelona

Un dels principals col·laboradors de Hitler es diu doctor Ley. A Barcelona, n'hi ha un altre del mateix nom, destacat membre de l'organització nazi de la nostra colònia alemanya.

El dia del discurs de Hitler a Hamburg, el doctor Ley va disposar el seu aparell de ràdio per tal de captar el magnífic parlament del seu admirat Führer. Es posà la seva camisa bruna, i des del començament del discurs fins a l'última paraula, l'escoltà per ràdio, amb la mà alçada, en rigorós *gardé-vous*...

Les minyones el tenien per boig. En realitat, només és nazi...

«Arrojar la cara importa...»

El *Eco de Sitges* inserí un telegrama adreçat a don Alfons de Borbó, amb motiu d'un fet luctuós, i amb el text del qual ningú no tindria res a dir, si no fos la seva galarda cueta: *«signen las firmas»*.

—Ara comprenem per què el comte de Romanones estava tan sol i tan trist al costat d'aquella ampolla de cervesa buida, el dia del comiat reial, a l'estació! — féu un pianista, tot disposant-se a amenitzar un sopar a l'americana.

Les idees i les imatges

Els reportatges Fox Movietone abusen, a voltes, de la set de curiositat del públic, però aquest, escamat, ja no s'ho empassa tot amb la bona fe dels primers temps.

L'altre dia, una fenomenal xiulada premià la projecció d'un concurs de munyir vaques organitzat entre l'element femení d'una colònia d'estiuencs, precedit per una arenga que començava així:
«Mesdames, Messieurs, Toujours aux aguets des idées nouvelles...»

Rau-rau

L'inclit Adrià Guàl, sempre que escriu sobre Miquel Utrillo, sembla que es proposi liquidar alguna diferència tinguda en vida d'aquell crític traspassat. Primerament li tira una mica d'encens, però aviat se'n penedeix i, no falla, ens fa sentir uns roses tan punyents que, per força, n'hi devia passar alguna de molt grossa.

I el més xocant és que no ho acaba d'explicar: tot són indirectes, que diria Miquel Utrillo. Per exemple, en un article sobre *Pèl & Ploma*, el popular pluviomètric remarca: «...Però era tossudot en fet de simpaties i antipaties, tossudot i bona cosa de maniàtic, segurament degut a les lluites que tot sovint l'havien posat a prova; i mereixia que se'l perdonés...»
—Vinga, home, que ho digui clar! — exclamà un pintor mediterrani.

Gual, unilingüe

En la part encomiàstica, Adrià Gual assenyala: «Utrillo, que era un gran rodamón, tenia, per aquell temps, bona cosa de mont-martrès, de *spiker* il·lustrat... Coneixia diversos idiomes...»

—I En Gual amb prou feines el català; i no parlem de l'anglès. Mira que no saber escriure *speaker*!... — observà un ex-deixeble de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, amb *La Veu del Vespre* als dits.

El «varón» von Neurath

El *Sol* publicà l'altre dia, a la primera plana, un article titulat: *Se anuncia el traslado de Goebbels a Polonia y el del VARÓN von Neurath...* (amb 2 baixes).

Volia dir el periòdic madrileny que els altres caps nazis són tots de sexe dubtós? Es massa malficia, companys d'El Sol!...

EL BANQUET A AZAÑA

—Per la redignificació d'Espanya! Pel rescat de la República!
Perquè els catalans no siguem els únics a ambicionar!

apa

Hi ha presoners espanyols al Marroc?

Sis metres lineals

A les oficines del Comitè de la Llengua de la Generalitat de Catalunya, instal·lades a l'Escola del Treball, en aquesta època de vacances, s'han trobat només prestant-hi llurs serveis els senyors Bardagi, Artells, Aimà i Villalon.

Es dona la casualitat que aquests quatre joves professors són tots ells de baixa estatura. El que amida més fa metre cinquanta.

Quatre infants, tanmateix!

Per això hom els diu, a les esmentades oficines, «els quatre d'infanteria».

Calendari comunista

El setmanari dels comunistes barcelonins que respon al nom de *L'Hora* escribia en el seu número del dia 18 d'aquest mes (quinquenni 1930-37), referint-se als grans plans socialitzants bolxevics.

Trobem aquest setmanari bon representant de la tendència avançada que defensa: de moment, ja ens ha avançat de dos anys els quinquennis (així, amb dues n) burgesos.

Si no fos que encara en ortografia viu un xic endarrerit...

La cua

Encara cuegen les anècdotes sobre les assemblees del Centre de Dependents, en les quals més d'una vegada s'ha sentit el mot «xufista» interrompent distints oradors.

Fou en la cèlebre reunió general presidida per l'interventor de l'autoritat governativa, senyor Josep M. Espanya. En un debat sobre la qüestió de les expulsions, fou cedida la paraula al soci senyor Malagarriga. Aquest, a través del seu discurs, digué:

—Perquè jo, que no sóc d'Estat Català ni de l'Esquerra, i que, per ara, no aspira a cap càrrec de la Generalitat...

Aquest per ara fou comentat saborosament per un cert sector de socis.

Els garlaires

L'alcalde de Vilanova, ja ho hem dit altres vegades, té moltes afinitats amb el senyor Pich i Pon quant al fet de fer discursos.

No fa pas molt que, en la inauguració d'un col·legi local, en veure que certs concurrents a l'acte reincident a garlar amb veu massa alta, digué:

—I si no volen sortir per les bones, ho hauran de fer per la virulència...

La intenció basta

El conegut, tant com diminut, jutge de Santa Coloma de Gramenet, Josep Maria Lladó i Figueres, és d'aquells pocs jutges que s'esforcen en la tasca catalanitzadora que tot català conscient ha d'impulsar en aquesta hora que vivim.

Per això, en un ofici que redactà no fa molts dies, escriví «caixa escorcolladora» referint-se a una caixa registradora — o enregistradora, que també així pot dir-se.

Que la serena Themis li perdoni la rellicada en gràcia a la bona voluntat.

Peix blanc

Entre els periodistes que fan informació a la Generalitat es parlava l'altre migdia de malalties.

—Jo només he estat malalt una vegada — va dir En Costa i Deu —. Una mica de ventrellada, sabeu? Però el metge em va posar a un règim de peix blanc, i em vaig curar de seguida.

—I quin peix blanc menjàveu? — va demanar un company.

En Costa i Deu, amb el seu més pur accent sabadellenc, va contestar:

—L'agosta!

Exigències

En una de les darreres reunions del consell directiu de l'Atracció de Forasters de Sitges, hi hagué qui es lamentà de la manca de netedat — esglaiaveu-vos! — que impera a la blanca vila de Sitges.

Els sitgetans, davant d'aquesta afirmació arriscada, han perdut literalment l'oremus.

Un trempat ho comentava així:

—Deuen voler que posem les persianes a la bugada...

Esnobisme refinat

La Secció de Cinema del Centre Excursionista de Catalunya es desplaça a Olot per tal de donar a conèixer el cinema amateur a casa nostra.

I bé; sembla que la sessió no obtingué pas aquell èxit que sol caracteritzar aquests pelegrinatges amateurs. Només un film d'avantguarda fou aplaudit d'una manera absolutament desproporcionada.

D'aquesta manera els bons olotins que acudiren a la sessió varen fer-se la il·lusió que posaven càtedra de gent entesa.

La solució

L'escena la setmana passada al cinema Frègoli. A la pantalla es desenrotlla un film passional i arriba el consubstancial moment en què la muller i l'amant van a ésser sorpresos pel marit, si no opten per una decisió suprema. Angoixa en el rostre dels dos protagonistes. Moments de terrible indecisió que afortunadament la veu oportuna d'un espectador cuita a convertir en motiu de rialles:

—Amaga'l a la nevera!...

CAMISERIA FITO
BARCELONA

Exit en la mida
Combates inarrugables
Pijames a bon preu

JAUME I, 11
Telèfon 11655

SOMETENISTES
Armes curtes i llargues a preus especials i facilitats de pagament

BERISTAIN, S. A.

Fiveller, 1 Telèfon 14667
Rambla Flors, 12 Telèfon 10163

Al meu amic, el periodista argelí René Bach.

ADÉU A TETUAN

Tetuan és anomenat la Ciutat Blanca, i, en efecte, des del cim d'un turó que domina la ciutat, aquesta s'albira d'una blancor de marbre que meravella.

Més enllà, el Mogot, la tràgica muntanya cada pedra de la qual és una llosa que guarda una vida espanyola.

Tetuan

El Mogot és una serra d'una alçària imponent, amb els seus feréstecs cims sempre emboïrats.

Dalt del Mogot — que amb justícia pot qualificar-se de primera avançada espanyola, ja que una vegada traspasat, hom es topa amb les primeres cabiles insotmeses — hi ha unes casetes coronant tota la serra en les quals els legionaris fan la guàrdia nit i dia.

El dia que els moros puguin passar el Mogot, Tetuan té vida per a escasses hores.

A l'hivern, els legionaris puguen a fer sentinella mitjançant sortejig entre ells.

La guàrdia al cim de la serra és dura i perillosa. Dos enemics mortals assetgen el legionari destacat: el moro que avança arrossegant-se com un rèptil, amb el fusell previngut o la gúmia entre dents, i el fred.

Tan terriblement tràgica és la mort per obra d'un enemic com de l'altre. Tot sovint resulten endebades les temptatives per a proveir-se de calefacció al cim de la feréstega muntanya, com l'estratègia amb què estan col·locades les garites dels sentinelles.

Alguns d'ells ja han trobat la mort durant l'ascensió vers el lloc al qual els destinava la fatalitat. D'altres han caigut assassinats allà dalt, voltats de neu, isolats, lluny de tot vestigi humà que no sigui un moro venjatiu que, un cop ha mort un sentinella, en mutua el cadàver per a emportar-se, com a trofeu de guerra, un membre sagnant del seu cos.

Els que es moren de riure són els legionaris que, a cavall d'una mula, puguen al Mogot a fer guàrdia i són víctimes del fred. D'aquesta mort esgarriosa, en diuen

monets que amb tanta profusió cria el sòl del Marroc.

Aviat veurem la cresta de l'Atlas, desafiadora, com volent clavar-se en el blau del cel, allà en la llunyania.

Els moros, tossuts a voler deturar l'autocar, es planten al mig de la carretera, es tenen el braç o enlairant el bastó que gairebé tots porten.

Però l'autocar passa ràpid a frec del moro, esquitxant-lo de fang o empolsegant-lo.

La mirada amb què el moro correspon a aquesta política d'atracció és tot un tractat d'aliança hispano-marroquí.

El moro que ens acompanya no pot evitar d'estremir-se d'indignació cada vegada que el fet es repeteix, i ens esguarda com volent palesar-nos tota l'ira que l'empesa.

Xauen, la Ciutat Santa, motiu i justificació de l'alçament que qualsevol dia portaran a cap els moros, és un oasi enmig del desert del Rif.

Conjunt de bel·leses, asil de tradicions, refugi de la religió mahometana, la Ciutat Santa ha estat profanada per les petjades de l'exèrcit espanyol, que en nom d'una civilització de la qual no vol saber res el moro, ha obert a tot el món les portes sagrades de la ciutat. Les ha obertes a la legió d'aventurers que han llançat al mig de la plaça la rialla de l'embric, han entrat en els recintes fins aleshores inviolables i han torbat amb llur presència la quietud de Xauen.

Les muralles que voltan la petita ciutat apareixen plenes de ferides, vestigis d'una acció guerrera sense cap justificació ni disculpa. En cada ferida hi ha un niu de coloms blancs, que al soroll de l'autocar alen el vol damunt de la ciutat com cencyint-li una garlanda de llessamins.

Hem tingut més sort del que creïem. Tot just arribats a Xauen, hem pogut presenciar una boda mora.

Si no fos per l'espai que em caldria i perquè s'allunya del motiu del present reportatge, m'entretindria a descriure-la. M'accontentaré manifestant que és una cosa tan pintoresca i atractiva alhora, que rarament pot oblidar-se (2).

Que n'és d'alegre el cant de les xirimies i el repic dels tabals, que recorden el saltironeig de les nostres sardanes!

«...una foto d'una d'elles, exemplar típic de rifenya, una mora d'Anghera...»

morir-se de riure perquè les seves víctimes presenten estereotipada al rostre una ganyota tràgica, amb les dents al descobert i les parpelles morades.

L'abundància d'orbs i de muts a Tetuan és una cosa impressionant. Segons fan entendre ells, gairebé tots pateixen els efectes del pànic sentit quan, en l'ofensiva portada a cap per Millán Astray, els mateixos legionaris que al cim del Mogot havien de morir de fred o per mà d'un moro, es lluraren a les més inaudites crueltats que es puguin explicar d'una guerra.

Per això els moros esperen pacientment el dia de poder fer la pau.

CAMI DE XAUEN

Altra vegada l'autocar esbufega carretera amunt, i a mesura que pugem el fred s'acenta.

Unes trompetes marquen un compàs de marxa.

La cabila del cèlebre Valencià s'albira entre la broma. Les primeres barraques del poblat, grisenques i brutes, d'un color tan moro que fan pena, semblen arraulides de fred, ajegudes entre les bardisses i els pal-

quests arribarem a la fi de la nostra expedició.

De vegades, Valentí i jo ens planyem de l'absència de tota gestió oficial. Però, d'altra banda, no hem pas curat de sol·licitar cap ajut d'aquesta mena. No és millor el caràcter privat de la nostra gestió, que li dona més probabilitats d'èxit?

El moro amic ha tornat i s'ha afegit a nosaltres al pati on l'esperàvem. Mentrestant, m'he entretingut fotografiant la casa mora, i també el moro amic. Però això l'ha molestat en gran manera, fins al punt que m'he vist obligat a assegurar-li que l'aparell fotogràfic no estava disposat per a aconseguir cap retrat.

Mentre el moro amic parla en el seu idioma amb el meu company, segurament explicant-li el resultat de la visita, he sortit al carrer on està la casa i m'he endinsat en un altre d'un xic més enllà, on des de la porta d'una casa em cridaven unes dones d'aire inconfusible.

He tret una foto d'una d'elles, exemplar típic de rifenya, una mora d'Anghera que, junt amb les seves companyes, ha cantat una cançó de ritme monòton i lent.

Els he pregat que em traduïssin la lletra de la cançó que amb tanta melangia i sentiment han cantat, i ha calgut que em fes passar per alemany perquè hi accedissin.

Diu així la cançó:

*Donu jove: el Raisuni no ha mort.
No ploris, ni l'esquincis la roba,
ni al rostre no et possis llot.
Els espanyols ho diuen de broma.
El Raisuni l'estima i no és mort.*

*Dia vindrà en què torni
i es posi enfront d'homes valents.
La seva imatge no hi ha qui l'esborri,
com dona no hi ha que no el plori,
[gens.
que els espanyols de guerres no en saben*

Naturalment, aquesta traducció no pot donar sinó una idea molt mimsa d'una cançó intraduble.

Es creença entre la gent humil del Marroc espanyol que el Raisuni no ha mort i que un dia reapareixerà i al seu crit la cabila d'Anghera s'alçarà novament en peu de guerra.

He deixat les pobres dones, algunes d'e-

El moro amic al pati de la casa de Xauen

El moro amic al pati de la casa de Xauen

lles de tretze i catorze anys, però ja embrutides per la seva professió i per la cervesa que beuen nit i dia, sense descans.

El meu amic, per últim, ha arribat a una entesa. La marxa està decidida per a aquesta nit mateixa. Ha costat de convèncer el moro que ens ha d'acompanyar, però amb els cinquanta duros que li hem donat, per la frontera francesa, prop de Ham Drifen, li entraran un fusell. I ja és sabut que un moro, per un fusell i un grapat de municions, es vendria l'ànima al diable, si aquest la hi volgués comprar...

FRANCESC OLIVA

(1) Vegi's MIRADOR, n.º 289.
(2) D'altra banda, MIRADOR publica en el número 165 un reportatge: *Pintoresc meridional. Un casament al Marroc*, de l'escriptor alemany Ernst Toller, avui bandejat pels nazis.

L'APERITIU

del nostre col·laborador Josep Maria de Sagarra no ha pas desertat d'aquesta pàgina. La setmana passada, el nostre amic marxà de vacances, i des del seu lloc d'estiueig ens ha tramès el d'aquesta setmana, que ha arribat però massa tard perquè pugui ésser publicat en aquest número.

M. PINTÓ
CAMISER

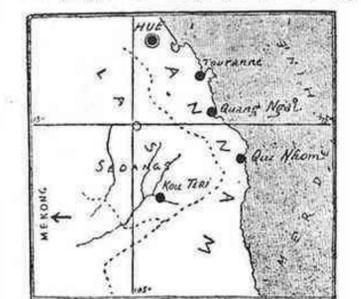
ESPECIALITAT EN LA MIDA :: CREACIONS EXCLUSIVES

RAMBLA DE LES FLORS, 18
TELEFON 18834

L'home que es proclamà rei per a emetre segells

LA HISTÒRIA EXTRAORDINÀRIA DE MARIA I, REI DELS SEDANGS

Amb motiu de la recent aventura de l'anomenat Boris I d'Andorra, hom ha recordat, en articles i informacions, la història d'altres pretendents a distints i imaginables trons. De tots, el més popular fou Jacques Lebaudy, el famós emperador del Sahara, que àdhuc volgué trametre una representació oficial a la Conferència d'Algèria. Jacques Lebaudy, que no era cap

Carta de la part d'Annam on es troba el país dels Sedangs. Kou Teri és, sens dubte, el Kou Jeri que indicaven els decrets de Mayrena com a capital del seu regne

aventurer, sinó un home de talent i de diners, però que tenia la dèria de les granses, ha restat una figura interessant d'aquell 1900 que ara tothom es complau a evocar.

Lebaudy no cercava, amb la reialesa, altre objecte que satisfer la seva vanitat personal. Altres pretendents, vulgars aventurers, pretenien coses més pràctiques. No la llista civil, precisament, ja que operaven amb vistes a països els nacionals dels quals pocs diners els haurien pogut dar, però sí una concessió de mines, de ferrocarrils, de jocs d'atzar...

Però de tots aquests personatges pintorescos, alguns dels quals ja vorejaven el codi penal, cap de tan extraordinari com Maria I, rei dels Sedangs. Aquest rei d'un minúscul país del qual segurament la quasi totalitat de lectors senten parlar per primera vegada, volgué pujar al tron exclusivament per a... poder fer una emissió de segells de correu.

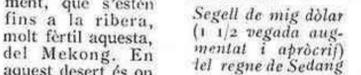
No es pensin que el rei dels Sedangs fos cap milionari nordamericà que glati per veure la seva efígie impresa en un rectangle de paper franquejant les lletres adreçades a tots els països de la Unió Postal. Ni tampoc que fos un filatèlista enragé que volgués tenir una emissió de segells única a la seva col·lecció. El seu objectiu era purament comercial, i portava les coses tan bé, que molts varen caure a la trampa.

EL REGNE DELS SEDANGS

Entre l'antic regne indoxinès de Cambodge i l'Annam, corre el riu Mekong, que desemboca més avall de Saigon. Remunta vers el Nord, més amunt de Phom-Penh, segueix cap a l'Est, i després continua altra vegada cap al Nord, passant el paral·lel 12. Una mica més amunt, cap al Nord-Oest, hi ha una gran plana, buida completament, que s'estén fins a la ribera, molt fèrtil aquesta, del Mekong. En aquest desert és on es troba el país dels Sedangs, habitat, cap a l'any 1889, època en què es produïren els fets que anem a explicar, per uns quants grups d'indígenes del Laos, pertanyents al grup ètnic dels Mois, i repartits en seixanta o setanta poblets escampats a la vora dels afluents que desemboquen al Mekong.

Aquests indígenes, treballadors i valents, conreaven els magres camps i explotaven algunes mines de ferro, mineral que els servia per a fabricar armes que canviaven, amb les tribus veïnes, per teixits i productes que no obtenien a les seves terres.

La comarca dels Sedangs era gairebé desconeguda a Europa. Solament hi havia un home que l'havia explorada un xic, i aquest fou, precisament, el qui volgué fer-se proclamar rei, per a poder així portar a cap una operació força indelicada, després d'obtenir, per a assegurar-ne l'èxit, el concurs d'un banquer de París, molt al corrent de les coses de filatèlia, nomenat Dor-san-Astruc.

Segell de mig dòlar (1/2 vegada augmentat i apròcrij) del regne de Sedang

El mariner fracassat

Aquest home es deia Charles Louis Marie David, però emprava, en l'època a què ens referim, l'eufònic pseudònim de Mayrena. Nascut a Toulon el dia 31 de desembre de 1842 i destinat, com son pare, capità de fragata de guerra, a servir en la marina francesa, fracassà en els exàmens, sia per incapacitat, sia per indolència, i hagué d'enrolar-se com a simple mariner en un vaixell mercant. En 1863 va incorporar-se a l'expedició de Cotxinxina, en la qual prengué part fins a l'any 1867.

AGUSTÍ PIRACES

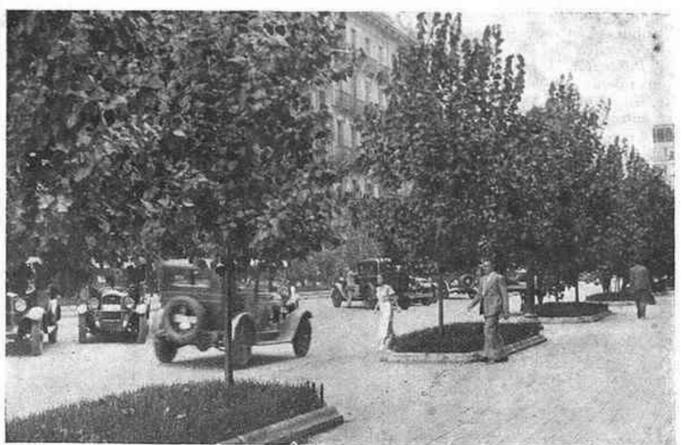
(Segueix a la pàgina 8)

QÜESTIONS URBANES

El verd pels carrers

Aquella part nombrosa dels ciutadans que passa l'estiu a ciutat, voltada d'espurnes de sol, de polsim de quitrà i de llums verds, vermells i mixtos, sembla que descansi un poc de la seva extremada necessitat de camp i de frescor, quan es troba a prop d'un tros de jardí públic ben verd i ufanós. Aquest deu ésser el motiu d'un cert èxit que els pollaneres i l'herba de la Rambla de Catalunya, entre la plaça i el monument d'En Güell, han obtingut entre la gent de cor senzill que encara queda a Barcelona.

Obtenir aquesta mena de verd optimista a la via pública, no és pas cosa fàcil al nostre país. Cal una premeditació molt decidida per a obtenir-lo. A la mateixa Rambla de Catalunya podeu veure l'antitesi d'aquest «príncipi verd», en els tillers que formen l'arbrat de la via. El que els va plantar va pensar en la primavera, i efectivament, les delícies de l'ombra i la fresca i el verd tendre que aquests arbres donen a la Rambla de Catalunya, entre abril i juny, no són desconeegudes de ningú. Però,

Els pollaneres i l'herba de la Rambla de Catalunya

Però, l'altre dia, escoltant per raó del meu càrrec els comentaris de la gent — i per raons personals, escoltant amb més interès les rebentades que no els elogis —, vaig sentir una senyora força despectivament exclamar-se, davant d'aquells arbres verds i dels petits pratets que els acompanyen: «Vaja! Ja som a Camprodón!» És clar: cal fer un esforç per admetre que la comparança d'un jardinet amb un trosset de vall pirenenca és una rebentada. Però, ho era. I no per la via irònica, perquè la senyora era molt seriosa i recta. Simplement s'esdevenia que aquella senyora formava part de la secció de ciutadans que no estimen especialment el verd a la via pública: secció de ciutadans que prefereixen i reclamen flors, és a dir (així com ells ho entenen), garlandes de rosers als arbres, testos de geranis i clavellines als pals dels tramvies, i altres solucions del mateix ordre.

Qui té raó? No ho sé, però em decanto, si no a donar-la als primers, que no són ningú per donar la raó, almenys a posar-me modestament al seu costat durant aquest mes d'agost. A l'estiu, el verd humit i ple de vida dels vegetals de terreny fresc és un consol en la tragèdia canicular de la via pública. En canvi, les flors abandonades al sol roent, no ajudades per un verd copios i gras, donen l'espectacle de misèria, de martiri i d'agonia més depriment del món.

arriba el juliol, i aquell verd tendre, escumós de totes parts per la insolència d'un sol triomfant, que cau a plom, que rebota a terra, que reverbera a les parets i que fa un forn de la Rambla de Catalunya, no té més remei que tornar-se un verd torrat, i, a l'agost, gairebé un torrat absolut. Passeu per allà, i sentiu la natura aclaparada pels vostres mateixos mals. No hi ha esperança per a la vostra calor. L'optimisme que els pollaneres de la part baixa del carrer us havien encomanat, els tillers de la part alta us el desencomanen. Sou a ciutat, no a la vall del Ter. Els esforços dels jardiniers municipals, multiplicant les regades per mitjà de pouets que haurien de comunicar una plausible frescor al terreny, fallen contra uns adversaris coaligats — el sol i l'agost — que estan decidits a guanyar la batalla. El tiler és un feble encaixador. El que el va plantar, home benemerit a la primavera, no pensava en l'estiu. Tampoc el que va plantar els castanyers del carrer de Consell de Cent, tan graciosos a l'abril i al maig. Cal pensar molt en l'estiu, repetim-ho, si volem ésser respectats per ell.

Els mateixos pollaneres de la banda baixa de la Rambla de Catalunya, abandonats a les forces de natura, fallarien bastant als mesos de calor. Per això, la premeditació del jardiner els fa retallar abans de la brotada. Reduït el brancam, la força de l'arbre comunica a la fulla aquella vigoria, i l'exuberància i la vida que li veiem. Deixats créixer impremeditadament, els pollaneres es despallarien de la soca, la qual es veuria seca, i no vestida i opulenta com ara, i a l'agost mostrarien fulles grogues, per culpa del poc i mal terreny que al mig d'un carrer de tràfic poden tenir. Per tal de mantenir l'espectacle de vida i joventut d'aquests pollaneres, els jardiniers municipals preparen encara més: preparen llur substitució per altres de joves, que vindran a continuar el verd tendre dels antics, quan aquests tinguin massa soca i poca gràcia. Els perses de les miniatures també usaven de voltar-se d'arbres joves; també, sens dubte, per donar-se ànim.

CUPÓ REGAL

Solament per un mes i perquè tothom pugui conèixer els nostres treballs, fem una ampliació completament gratis a tot aquell que ens trameti una fotografia i

60 cèntims en segells de Correus

CASA ROTCEN

Apartat de Correus 445
VALÈNCIA

Preus increïbles per a professionals.

EN LA INTIMITAT DEL VOSTRE MENJADOR CAL QUE LA VAIXELLA D'ARGENT SIGUI ENCARA UN REPÓS PER LA MIRADA...

J. ROCA
PASSEIG DE GRACIA, 18
és un argenter de qualitat

Mirant a fora

El testament de Hindenburg

Fora d'Alemanya, ningú no ha cregut en l'autenticitat del testament de Hindenburg. I dintre d'Alemanya, si algú ha tingut dubtes, se'ls ha hagut de guardar.

—Estic convençut —ha dit un diplomàtic — que el document és apòcrif. O ha estat tan relocat, que ha estat convertit en una falsificació. A veure, no és de pensar que Hitler hagi esperat dies a conèixer el text. Mort el mariscal, li donen el testament. El llegeix. Miracle! No hi ha cap reserva de les que es podien preveure, sinó l'elogi més satisfactori que us pugueu imaginar. Es pot creure que, essent així, hagi esperat uns quants dies a fer públic als ulls de tot el món un testimoni tan favorable?

—Però —s'objecta — està anunciada la publicació d'un facsimil...

—Astúcia pueril. Tots els homes d'Estat tenen a llur disposició secretaris que imiten meravellósament la lletra del patró. Us podria citar tot de ministres en exercici que es troben en aquest cas. Recordeu que Lluís XIV tenia un secretari tan hàbil, que el mateix rei s'enganyava.

Tot plegat és molt senzill: es tracta d'una maniobra de propaganda, com l'incendi del Reichstag... però molt més barata.

Del plebiscit, encara

Goebbels no s'havia cansat de dir, durant la propaganda preplebiscitària, que calia no perdre ni un vot en relació amb els resultats del 12 de novembre darrer.

Per la seva banda, l'oficiós Angriff feia la mateixa afirmació.

«Bastaria —deia el diari esmentat — que perdéssim un sol vot en relació amb el plebiscit del 12 de novembre, perquè l'estranger faci un sospir d'alleujament i digui: En fi, un vot menys! Com que n'hi ha, en total, quaranta milions, només ens caldrà esperar quaranta milions d'anys perquè, en virtut de les lleis d'aritmètica, el nacional-socialisme hagi desaparegut completament!»

En un col·legi electoral de Berlín, aparegué un butlletí de vot que deia: Per Hitler, sí! Per Goering, no! Es discutí largament si aquest butlletí havia de comptar o calia anul·lar-lo. Finalment, es decidí la seva validesa.

Després, per Berlín corria el rumor que el vot de Goebbels havia estat a punt d'ésser anul·lat.

La història es repeteix

Avui dia, el Japó retreu a la U. R. S. S. l'actitud dels funcionaris soviètics del ferrocarril de l'Est xinès les incursions dels soldats russos per l'Àsia.

Tot just fa tres anys, el Japó retreia a la Xina l'assassinat del tinent Makamura a Manxúria i l'anarquia que regnava a la zona del ferrocarril del Sud manxurià.

Aquestes qüestions foren el senyal precursor de l'ofensiva japonesa, en setembre de 1931, contra Khurbin i Mukden.

L'Imperi del Sol Ixent ja té pràctica en els atacs bruscos. Quan, en 1905, declarà la guerra a Rússia, ja feia dos dies que havia obert les hostilitats atacant l'esquadra russa fondejada a Port Arthur.

I, més a prop, en febrer de 1932, mig any després de l'agressió de Mukden, els jassellers marins desembarcaven a Xang-hai amb el pretext que els xinesos boicotejaven d'una manera intolerable els productes japonesos.

En setembre de 1931 i en febrer de 1932, el Japó hi havia governs parlamentaris, que renovaven un xic les exigències de l'Estat major i de l'Almirallat.

Però des de l'assassinat del president del Consell Inukai, comès per oficials d'una associació patriòtica secreta, els governs són esclaus de l'exèrcit i la marina, i les carteres importants estan en mans — abans, en el govern Saito; actualment, en el govern Okada — d'homes que no pertanyen al Parlament ni als partits polítics, però que són de confiança de l'Estat major i de l'Almirallat.

Venjança

El fill de l'Aga Khan — una bellesa de Les Mil Nits i Una Nit — es passeja per Deauville amb una bonica dama, amiga del príncep de Galles.

—L'enviat es venja de l'enviador — ha comentat un irlandès.

El truc del paraigua

André, el manager de Deauville, es passeja sempre amb un paraigua per la cèlebre platja, tal com feia per Königsberg el filòsof Kant. Però els afers d'aquest darrer no depenien del bon temps, com els d'André, i per això resulta sorprenent la mania de dur paraigua per Deauville.

El pintor Van Dongen ha trobat l'explicació: —Aquest paraigua és un truc realment genial. Quan plou, André no l'obre per tal de fer creure que no plou...

Historieta anglesa

Una nena, tornant del seu passeig del matí per un parc de Londres, diu a la seva mare: —Oh, mamà, aquí al carrer, he estat a punt que un lleó em devorés.

—I ara, Alicia! — ja severament la mare —. Quines mentides de dir! Aquesta nit, quan resis abans de ficar-te al llit, has de demanar perdó a Nostre Senyor d'aquesta mentida tan grossa.

L'endemà, la mare pregunta a la nena: —Ja vas demanar perdó a Nostre Senyor de la teva mentida?

—Sí, mamà. I Nostre Senyor em va respondre: «Oh, Alicia, vols dir aquell gos tan gros? Jo mateix el prenc sempre per un lleó.»

L'ACTUALITAT INTERNACIONAL

Tivantor a l'Extrem Orient

Entre la U. R. S. S. i el Japó hi ha hagut, aquests dies, nous incidents per la qüestió del ferrocarril xinès de l'Est, que travessa la Manxúria, la qual, com és sabut, s'ha sostret de la Xina a conseqüència de les maniobres japoneses.

Ja feia temps que s'observava un recrutament de la campanya contra Rússia a Manxúria, coincidint amb una campanya idèntica dels diaris de Tòquio. Això podia fer pensar que totes dues campanyes tenien el mateix fi: fer pressió sobre Rússia per tal

nada l'oposició que hauria trobat en totes les nacions, proclamar-ne l'anèxio, l'erigi en un Estat que en realitat no és més que una província japonesa.

Per tal d'aconseguir la seva finalitat, el Japó hagué de sostenir una guerra amb la Xina, oficialment definida d'operació de policia. Com és natural, la Xina protestà, i la S. de les N. ordenà una enquesta desfavorable al Japó. Aquest, no volent sotmetre's a les eventuals decisions que contra d'ell pogués adoptar Ginebra, es retirà de la S. de les N.

Keiruke Okada

I rentrestant el fet arribava a consumació. Manxúria era constituïda en Estat independent, amb sobirania pròpia i totes les institucions que calien, però de fet no és altra cosa que una regió japonesa.

No s'han satisfet pas amb això les ambicions d'expansió del Japó; en té d'altres en el seu programa. Com a mostra de la vastitud del somni hegemònic del Japó, basti dir que fins s'estén a l'Àfrica, mitjançant el matrimoni d'una princesa japonesa amb un príncep abissini.

Però parlem del conflicte russo-japonès per la qüestió del ferrocarril de l'Est. A l'última protesta presentada pel govern de Moscou al de Tòquio, aquest ha respost que la qüestió competia al govern de Manxúria. Ara, com que aquest no ha estat reconegut diplomàticament per cap país, el govern rus no té cap mà legal per a tractar-hi. Es podria esperar, per tant, una acció violenta que provoqués la reacció de Tòquio, fet greu les conseqüències del qual fan de mal preveure. És a dir, que fa tot l'efecte que el govern japonès vol portar les coses a l'extrem, fins arribar al conflicte armat.

Però sembla que al govern japonès hi ha ministres de dues tendències: una, nacionalista i militarista, amb el ministre de la Guerra i potser el mateix Okada al davant; una altra, conciliadora, al cap de la qual hi ha Hirota, i el ministre de Finances. Tota la qüestió radica en el predomini d'una o altra d'aquestes dues tendències.

Quant al govern rus, ha adoptat la mesura com a norma i no té gens de ganes d'atacar el Japó.

Però sí — cosa que de moment creiem difícil — esclatés el conflicte, quines conseqüències tindria per a Europa?

Basti remarcar que l'actitud del Japó és deguda en part a la intervenció de l'ambaixador alemany, circumstància que dona versemblança al rumor d'un tractat secret entre el Japó i Alemanya. A Berlín es voldria que Rússia tingués un conflicte amb el Japó, sia per a desinteressar-la, almenys per un temps, de les coses d'Occident, sia amb altres fins no ben precisables. I un cop en el camp de les hipòtesis, esmentem aquella segons la qual Hitler esperaria així tenir les mans més lliures en cas de conflicte amb França, finalitat a la qual obeeix la immensa preparació bèl·lica, més o menys oculta, del Reich. El cert és que tota la premsa alemanya es fa eco del mal humor japonès tot mostrant-se hostil envers Rússia, i, cosa paradoxal, la premsa més conservadora i antimarxista d'Europa i dels Estats Units és favorable al país dels soviets. Les relacions cada vegada més estretes entre París i Moscou han provocat una intensificació de la pressió alemanya a Tòquio, i això reforça la versió apuntada.

Sigui com sigui, una guerra russo-japonesa no deixaria d'adquirir un caràcter més general, perquè ni els Estats Units ni Anglaterra, que han vist més aviat que ningú el perill groc i que en tocarien les conseqüències més que cap altre país, no podrien restar indiferents.

Un conflicte armat entre la U. R. S. S. i el Japó no quedaria certament circumscrit a aquests dos països, i les seves derivacions tindrien una repercussió a Europa. L'actual situació del món, la comunitat d'interessos no permetrien la neutralitat de les grans potències.

Encara que no es pot predir res de precís sobre el que ocorrerà a l'Extrem Orient, però a nosaltres ens sembla que si el Japó, un dia més o menys llunyà, ha de tenir un conflicte amb algun altre país, aquest serà els Estats Units, perquè ambdues nacions tenen interessos contraposats.

Però tant aleshores amb els Estats Units o avui amb Rússia, la guerra pot resultar per al Japó un veritable *harakiri*.

Després de la guerra russo-japonesa, ara fa trenta anys, que acabà amb la famosa victòria de Tso-xima i per la mediació generosa del president Roosevelt — cosí de l'actual dels Estats Units —, el Japó fou considerat com una primera potència. El desenrotllament que havia assolit en tots els camps feu que no li discutís ningú aquesta categoria. Però la mentalitat de gran part dels seus homes polítics seguí endarrerida, si evaluaven el grau de civilització d'un país amb la mesura de l'expansió territorial.

Val la pena de notar que en aquells moments el Japó trobà força simpaties a Europa, i Anglaterra afavorí sens dubte el desenrotllament de l'Imperi del Sol Ixent, potser amb l'esperança d'atreure'l en l'òrbita de la seva influència. La guerra de 1914 trobà, en efecte, aliats els dos països, cosa que permeté la participació del Japó en la conflagració mundial al costat dels aliats, per bé que la seva acció es limità a fer presoner les forces de guarnició en les colònies que Alemanya tenia a Orient i anexionar-se aquestes possessions abans que els tractats de pau li ho permetessin.

Acabada la guerra mundial, el Japó sabé fer valer hàbilment la seva participació en el conflicte i es posà a la par amb les nacions vencedores. Es presentà aleshores la necessitat de lligar els interessos europeus i els japonesos, adhue per a reparar el buit produït per l'absència de Rússia, que, caiguda en mans dels bolxevistes, era considerada com perduda per a les relacions europees.

Fou així una inexacta valoració dels fets en joc, perquè no es comprengué que Rússia, tard o d'hora, havia necessàriament de reprendre el seu lloc en l'escacquer europeu. Però no mancà qui proferí crits d'alarma davant del que s'ha anomenat el perill groc. Un poble que havia adoptat els avenços materials de la civilització occidental, tot conservant els usos seculars, i caracteritzat per una prolifera creixent, no podia deixar de fer sentir el seu pes.

Els Estats Units, que per raons geogràfiques són els que posen més atenció al que passa a l'altra banda del Pacífic, foren els primers de preocupar-se'n i de preveure que la situació que vindria a crear-se amb l'esperit hegemònic dels japonesos, duria complicacions serioses.

A la seva vegada, Anglaterra compartí les preocupacions nordamericanes, no recordant que amb la seva política d'abans de la guerra i amb els errors comesos per Lloyd George a Versalles havia contribuït a alimentar les ambicions del Japó.

Els primers símptomes del moviment hegemònic japonès es tingueren en 1931, amb la qüestió de Manxúria, que el Japó separà violentament de la Xina, i no podent, do-

SI ÉS ELÈCTRIC I PER AL VOSTRE AUTOMÒBIL

ho trobareu en les millors condicions de preu i qualitat, al

GADATGE ELÈCTRIC
CARRER MOIÀ, 61 B (Anbu i Diagonal)

A Puigcerdà, Font-Romeu i volta a Andorra en autocar Pullman

Dies 8 i 9 de setembre

Itinerari: Vic, Ripoll, Puigcerdà, Font-Romeu, Puimorens, Port d'En Valira, Soldeu, Encamp, Les Escaldes, Andorra la Vella, La Seu d'Urgell, Organyà, Pons i Barcelona

PESETES 85

VIATGES CATALONIA
RAMBLA DELS ESTUDIS, 12

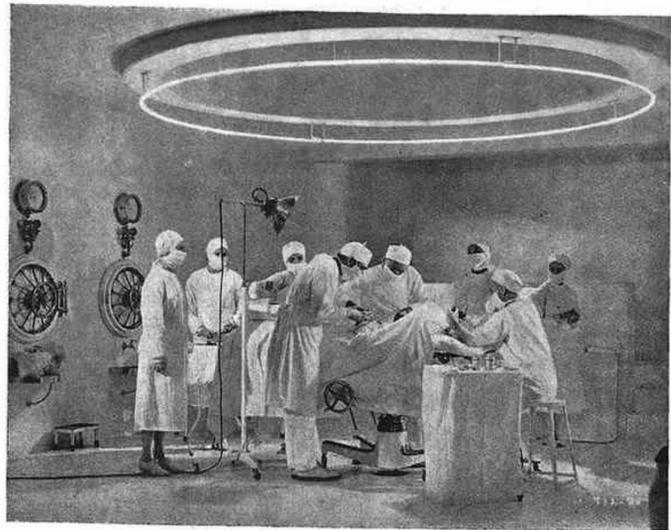
ANTICIPACIONS

La pròxima temporada

Heus-vos aci, com cada any en arribar aquest temps, unes dades sobre les característiques més rellevants de la pròxima temporada. Dades que no volen tenir sinó una funció informativa, dades que sabem molt incompletes, però que tot i això no deixen de reunir una col·lecció prou quantiosa de títols per a donar una idea de conjunt sobre el que ens reserven les empreses. Com de costum, en seleccionar els títols a citar hem procedit d'acord amb el prestigi

vista continuarà provant fortuna. Hi haurà *Wonder Bar*, de Lloyd Bacon, que ve ja molt acreditat; *L'altar de la moda*, de W. Dieterle; *Música en l'aire*, produït a Amèrica per Erich Pommer; *George White's Scandals*, etc., llista a la qual caldrà afegir *Escàndols romans*, d'Eddie Cantor, el formidable còmic que va triomfar tan esplendorosament en *Torero per força*.

Com a novetats curioses podem apuntar l'aparició de Berta Singermann en *Una*

«Homes de blanc»

dels directors, els informes confidencials que alguns caps de les cases han volgut facilitar-nos i la documentació que la premsa de fora ens posa a la mà en aquests casos.

Insistim sobre la recomanació que significa un nom de director veritablement acreditat. Insistim per tal com aquest nom és quasi desconegut, si no dels nostres lectors, del públic en general, i això per culpa d'algunes cases d'ac, refractàries avui encara a sumar-se a l'orientació, cada dia més general, de facilitar aquell nom. A aquest entrecanvi per orientar-se, cal afegir també el pesant costum de canviar els títols originals, costum que es justifica molt poques vegades. Es difícil, per exemple, saber que *Sola con su amor* vol dir *Jennie Gerhardt* i que *La dama del bulevard* vol dir *Nana*.

Podem començar el nostre inventari prolongant el nostre article anterior i referir-nos doncs als films històrics. Com que no disposem de molt espai, no repetirem els títols ja apuntats en el número anterior, cenyint-nos avui solament a afegir els altres títols que tenim a la mà. Tenim un film sobre Anna Pavlova amb el títol *El cant del cigne*, un sobre Benvenuto Cellini titulat *El burador florentí*, un altre sobre Casanova i també la interpretació per Marlene Dietrich de Caterina de Rússia realitzada per Sternberg i que s'estrenarà a Barcelona amb el títol *Caprítxo imperial*.

El film musical a base de números de re-

dona contra la llei i la temptativa de Buster Keaton que aquest any es presentarà en films de curt metratge, és a dir, en còmiques de complement.

I ara anem pels directors de gran classe. John Ford ve amb *Pau en la terra*, un film ambiciós com *Cavalçada*; W. S. Van Dyke amb *Eskimo*, una gran pel·lícula de la qual ja ens hem ocupat ací extensament; Jack Conway amb una gran creació de Wallace Beery que tothom assegura sorprenentment, *Viva Villal*, una pel·lícula d'atmosfera mexicana; John M. Stahl amb un film encara no retolat en castellà i que originalment es titula *Invitation of life*; Frank Borzage en *I ara què?* i en *Furs humans*; Cecil B. de Mille en *Cleopatra*, una pel·lícula que hem cregut abusiu citar entre els films històrics; Ernst Lubitsch amb un vodevil que la crítica assegura tan bo com *Un lladre a l'alcova*, titulat *Una dona per a dos* (ella és Miriam Hopkins); Marion Guerin amb *Sola amb el seu amor* i *En mala companyia*, les dues interpretades per Sylvia Sydney, que ja tantes vegades ha treballat a les ordres d'aquest director.

De Mervyn Le Roy hi haurà *El món canvia*; de Michael Curtiz, *Matant en l'ombra* i *Mandalay*; d'Alfred Crosland, *Massacre*; de William H. Wellman, *Una avaria a la línia* i *Gloria*; de Raoul Walsh, *Amors a Hollywood*; de Clarence Brown, *Així estimo la dona*, i de Boleslawsky, *Homes de blanc*, un film que ens asseguren bo de debò.

De King Vidor no és fàcil que es vegi res. El seu darrer film, *El nostre pa de cada dia*, tot just enllestit ara, possiblement no vingui encara aquesta temporada. Tampoc s'anuncia per ara res de Mamoulian. Quant a Chaplin, per bé que sembla que finalment s'ha decidit a començar el seu nou film, no podem ni somiar veure'l tan aviat. En canvi reapareix ara Harold Lloyd en la pel·lícula *Les urpes del gat*.

Hem agregat uns quants títols prenent com a pauta els noms dels directors, però és evident que en fer això no ens hem conformat a copiar els catàlegs, sinó que, com ja hem indicat més amunt, hem triat sempre prenent per base en aquesta tasca seleccionadora, els criteris convinguts.

Tanmateix, al marge d'aquesta tria caldrà encara citar alguns títols, cites obligades per la circumstància següent que es repeteix cada temporada. Ens referim a les sorpreses, sorpreses naturalment per tot el que s'atén solament als noms consagrats. Efectivament, així com hi ha tants films que no valen la signatura que porten, així també, i talment una compensació a aquestes decepcions, sempre ens trobem amb pel·lícules que resulten molt més del que prometien. Fiar-se solament dels valors consagrats, seria doncs pecar de rutinariisme, i és per aquest motiu que, fent-nos eco del reclame que porten per ells sols, devem ací afegir alguns títols que ens són recomanats amb insistència:

L'herència, amb Kay Francis, encara un film de fi de segle!; *Carona d'àngel*, amb Barbara Stanwyck, la vedette que amb *Amor prohibit* va guanyar-se un lloc de primer ordre; *Entérate mundo*, dirigida per Edward Sedgwick, la tasca del qual, sempre apuntalada damunt la labor de Buster Keaton, no ha estat potser mai prou cospada; *Tota una dona*, amb Ann Harding; *Cançó de brèssol*, amb Dorothea Wieck, segons l'assumpte de Martínez Sierra, que pren per base musical la gran composició de Maurice Ravel; *No sóc cap àngel*, amb Mae West, títol que apuntam no perquè hi tinguem massa confiança, sinó pels múltiples comentaris que ha provocat a tot arreu. No oblidem tampoc *Alicia al país de les meravelles*, *Espigues d'or*, *El club de mitja nit*, *Carolina* (amb Janet Gaynor), i *Nits de Nova York* (amb Spencer Tracy).

En el número vinent completarem la informació, fixant-nos en la producció europea. Efectivament, llevat d'alguns títols inclosos en la categoria de films històrics que són de procedència anglesa, tots els altres ací apuntats són sense excepció americans.

J. P.

PANORAMA

Cinema amateur

La Secció de Cinema del Centre Excursionista de Catalunya organitza actualment el Quart Concurs Català de Cinema Amateur.

El termini per a l'admissió dels films optants a aquest concurs fineix el dia 24 de gener de 1935.

Després d'aquest, tindrà lloc el Quart Concurs Internacional del Millor Film d'Amateur (en maig de l'any vinent), on participaran una vintena de nacions i l'organització del qual ha estat confiada a la Secció de Cinema del Centre Excursionista de Catalunya.

La monotonia de les actualitats

D'una carta al director del *Manchester Guardian*:

«Em pregunto si sóc l'únic a qui agrada el diari filmat. Vaig força sovint al cinema, més sovint potser del que hauria volgut dir-ho, però les meves preferències es decanten sobretot als cinemes d'actualitats, on almenys un no s'avorrei mai.

«El que reprotxo als films d'actualitats, tals com els veiem ara, és llur brevetat i el nombre limitat de temes de què s'ocupen. No tens temps de veure una escena, que ja ha desaparegut, i de vegades és difícil de distingir si és Sa Majestat que inaugura el túnel de Mersey o Miss Round que juga al tennis a Wimbledon. Un no té temps de reflexionar; voldria fer-me una idea de l'expressió del canceller Hitler, per exemple, i ja desapareix de la pantalla.

«Pel que fa als temes, són sempre els mateixos, i hi dominen les cerimònies oficials. Existeix tot un món del qual hom voldria saber tantes coses, i només ens mostren inauguracions, curses de cavalls i parades militars. — *Saint John Ervine*»

Si aquest súbdit anglès visqués a Barcelona, a la llista de temes obligats cada setmana dels noticiaris, afegiria l'immancable *rodeo californià*.

«Txeliuskin»

La *Publicitat* anuncia que aviat publicarà *L'Odissea del «Txeliuskin»*, obra d'alguns dels participants a l'expedició que tot el món segueix amb interès fa mig any, en ocasió de la perduda d'aquell vaixell, esclafat pels gels àrtics, els tripulants del qual, junt amb els colons de l'illa Wrangel, foren salvats pels avions soviètics.

A Moscú ha estat passat ja un film sobre aquella odissea, que demés d'ésser-ne una narració, és així mateix una apologia del règim — naturalment.

Heus ací com l'explica Jacques Edinger: «La partida: les delegacions obreres van acompanyar el vaixell, banderes, estendards, punys enlairats. I després, la repulsió a l'estranger: en un ritme al·lucinant, diaris de tots els països desfilen davant els nostres ulls, i sobre tots, un títol que tothom pot desxifrar: *Txeliuskin! Txeliuskin!*»

«De la vida sobre els banes de glaç no en direm res, perquè gran part dels lectors ja deu conèixer el reportatge. Esperem que un dia els francesos podran viure amb els «herois de l'Àrtic» i esperaràn amb la mateixa angouxa que les multituds de Moscú, el retorn dels avions, s'emocionaran com elles amb l'infant nascut durant l'expedició. «Però vet aquí el retorn. Són, al llarg de milers de quilòmetres, pobles sencers vibrant davant la barba impassible del doctor Schmidt. Joventuts, banderes, obrers, tot passa davant nostre a tota velocitat en un ritme que us fa panteixar. Finalment, no podem deixar en silenci l'arribada a Moscú, que, des del simple punt de vista tècnic, supera en beutat totes les vistes de manifestacions que ens ha estat donat de veure. La pantalla representa solament el mausoleu de Lenin. Els del *Txeliuskin* es disposen a parlar. Tot d'una, una remor s'alça, s'infla, esclata, i durant alguns minuts participem físicament de l'emoció de l'orador davant la seva popularitat.»

«Al voltant nostre, tots els rostres estan en tensió, les mans estremen els braços de les butaques. Pocs aplaudiments; però quan s'encén, la llum descobreix una assemblea en èxtasi.»

Referèndums

Una vegada més, a Amèrica s'han entretingut amb una consulta popular els resultats de la qual han estat (l'enumeració va, naturalment, de més a menys):

Els deu artistes més populars: Marie Dressler, Will Rogers, Janet Gaynor, Eddie Cantor, Wallace Beery, Jean Harlow, Clark Gable, Mae West, Norma Shearer, Joan Crawford.

Els tres *teams* preferits: Marie Dressler-Wallace Beery, Jean Harlow-Clark Gable, Janet Gaynor-Werner Baxter.

(Clark Gable, l'únic home que surt dues vegades en els *teams*, arriba sisè amb Joan Crawford. Quant a la parella Janet Gaynor-Charles Farrell, queda en desè lloc.)

Els actors que vesteixen millor: Adolphe Menjou, William Powell, Douglas Fairbanks Junior.

Les actrius que vesteixen millor: Kay Francis, Carole Lombard, Genevieve Tobin. L'home que millor vesteix d'esport: Ronald Colman.

L'home que millor vesteix d'etiqueta: Herbert Marshall.

L'actriu favorita de la marina americana: Clara Bow (com sempre).

La favorita dels col·legis: Madge Evans.

El favorit dels cecs: Clark Gable.

La reina de Hollywood, elegida per les stars: Ann Harding.

Les majors beutades de la pantalla: Claudette Colbert, Kay Francis, Carole Lombard, Pat Paterson, Joan Crawford, Ginger Rogers, Francis Dee, Dolores del Río, Jean Harlow, Madge Evans, Gloria Stuart.

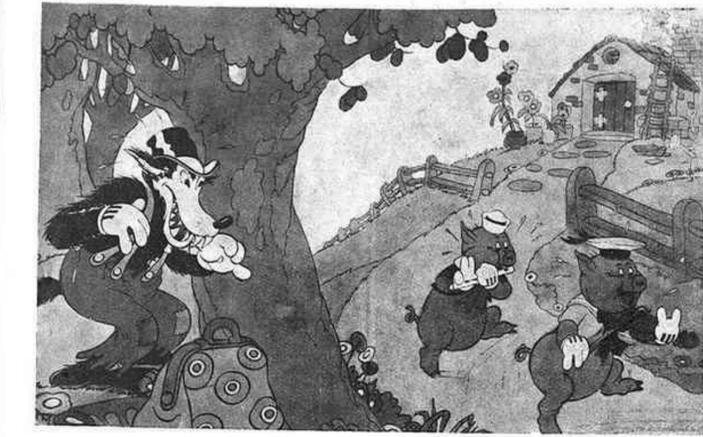
I ara, que cada u rectifiqui segons el seu propi gust aquesta llista, si té ganes de passar l'estona. Que això és al capdavant l'objectiu d'enquestes així.

GENERALITATS

Una resposta i una rèplica

Sempre és agradable iniciar o sostenir el diàleg amb bons amics. Jeroni Moragues ha volgut contestar, d'una manera tan completa que m'honora i m'afalaga, un article meu publicat en aquesta pàgina, i en el qual m'ocupava del cinema per a infants. A *La Publicitat*, i en tres articles densos d'ensenyaments i indicadors del coneixement que té Moragues de la psicologia infantil, el nostre admirat metge-literat ha precisat, en resposta a una meua insinuació, el seu con-

cepte del que hauria d'ésser el cinema per a infants. Allò que m'estranya és que, havent-hi a casa nostra persones que tenen unes idees tan clares i assenyades sobre aquests afers tan importants de l'adequació de l'espectacle cinematogràfic a les necessitats psicològiques dels infants i de la influència extraordinària que pot tenir damunt l'educació general dels menuts la manca absoluta de control que hi ha, encara, en aquest aspecte, el flamant Comitè de Cinema de la Generalitat de Catalunya menysprei d'ocupar-se'n i de suggerir-hi solucions. He estat sempre enemic de la censura cinematogràfica, i més exercida de la manera absurda i sense cap exigència artística com es fa, però estic convençut que una de les obligacions que hauria de tenir aquesta censura (potser l'única que justificaria la seva existència), fóra donar al públic una indicació sobre el tema i la realització dels films en relació amb els infants. Caldria, repetit, que en dur els infants al cinema, els pares poguessin saber a l'avançada, d'acord amb un criteri establert prèviament i sense perjudici, si les pel·lícules que van a representar seran apropiades per a les intel·ligències de llurs fills.

«Els Tres Porquets», de Walt Disney

cepte del que hauria d'ésser el cinema per a infants. Allò que m'estranya és que, havent-hi a casa nostra persones que tenen unes idees tan clares i assenyades sobre aquests afers tan importants de l'adequació de l'espectacle cinematogràfic a les necessitats psicològiques dels infants i de la influència extraordinària que pot tenir damunt l'educació general dels menuts la manca absoluta de control que hi ha, encara, en aquest aspecte, el flamant Comitè de Cinema de la Generalitat de Catalunya menysprei d'ocupar-se'n i de suggerir-hi solucions. He estat sempre enemic de la censura cinematogràfica, i més exercida de la manera absurda i sense cap exigència artística com es fa, però estic convençut que una de les obligacions que hauria de tenir aquesta censura (potser l'única que justificaria la seva existència), fóra donar al públic una indicació sobre el tema i la realització dels films en relació amb els infants. Caldria, repetit, que en dur els infants al cinema, els pares poguessin saber a l'avançada, d'acord amb un criteri establert prèviament i sense perjudici, si les pel·lícules que van a representar seran apropiades per a les intel·ligències de llurs fills.

Planyem-nos, encara que no prenguin una regularitat absoluta les sessions dedicades totalment als meravellosos films de Walt Disney. Jeroni Moragues ja indicava que, pel seu criteri, els *Tres Porquets* era l'obra millor que fins ara havia ofert als infants el cinema. Fantasia, llicó moral, simplicitat de la faula, optimisme, tots els ingredients necessaris i assimilables per la psicologia infantil, són reunits en aquesta troballa d'un art novíssim i complet. Cal esperar, però, que aquests films en colors i en negre de Walt Disney romandran per sempre en el programa com a base del repertori necessari per a crear el cinema per a infants.

Després de parlar amb aquest justificat entusiasme d'una de les creacions més originals i satisfactòries de la indústria cinematogràfica nordamericana, no és pas gaire difícil trobar arguments per contradir una mica la severa filípica que Sebastià Gasch adreçava, fa vuit dies, al cinema americà. La vehemència de la sàtira del meu estimat amic, prou justificada en el fons per la inèrcia i la manca d'educació i de decorum tan esteses entre els representats estrangers i indígenes de les productores cinematogràfiques americanes, no tenia una base gaire sòlida en envestir d'aquella manera, en bloc i amb un malhumor evident, els arguments i gairebé tots els films americans. Llegint aquells paràgrafs encesos d'indignació continguda, he pensat en aquell magnífic pamflet del rus Ehrenburg, *Fàbrica de somnis*, que descriu amb una exagerada crueltat els bastidors del món cinematogràfic, o en *La vida sense misteri*, la novel·la de l'escriptor vienès Vicki Baum que ens pinta l'existència turmentada i fictícia dels homes i les dones de Hollywood. Aquest magnífic i apassionat Gasch! S'entusiasma amb els reportatges d'un José Luis Salado qualsevol que vol explicar el fracàs del cinema americà fet a Europa amb raons tenebroses, que poden ésser exactíssimes, però

Adelqui Millar, o Carlitos Gardel, o Carmen Larrabetti, els Muñoz Seca i els Ardayn, havien de respirar quan l'organització americana de Joinville va fracassar totalment i havien de posar immediatament llur talent i llur experiència al servei del cinema nacional en francès o en romanès o en castellà. El senyor José Luis Salado deu saber per què no fou així, i per què el cinema francès, fora René Clair, fa tanta tristesia, i el cinema espanyol no existeix, i en tot Europa només tenen una qualitat indiscutible el cinema alemany, tan comercial com el ianqui, i l'anglès, que li ha manllevat actors i directors.

Els arguments americans són estúpids, hipòcrites, esclaus del *happy end* i de la moral camuflada de l'omnipotent Will Hays. A despit de tota aquesta immoralitat denunciada per Gasch, d'aquesta hipocresia i d'aquesta estúpidesa, encara podeu, de tant en tant, respirar a plè pulmó en molts films americans. Encara us podeu comoure amb històries humaníssimes com *Only Yesterday* i *Cavalçada*, veure denúncies despietades i coratjoses de les tares nacionals i trobar, realitzats amb una tècnica insuperable i amb unes interpretacions excel·lents, tots els temes i tots els estils del cinema. Hom es queixa que els films americans siguin dinàmics, esborrajats, il·lògics, amb conversions sobtades i acabaments absurds. Però és que, al capdavant, no anem a cercar, gairebé sempre, aquestes coses en el cinema americà: i amb una producció aclaparadora en quantitat i en qualitat com ens trameta cada any Nordamèrica, podem estranyar-nos que una grossa part dels films siguin netament comercials? Pops, per damunt de tot, la història del cinema americà fa excusables tots els defectes, adhuc l'imperialisme, i els noms de Charlie Chaplin, de King Vidor o de Walt Disney tenen prou força per a compensar les tares que denuncia l'amic Gasch.

Tot el que digui ell, però, sobre el despotisme de molts dels representats de les productores, sobre llur criteri absurd del que ha d'ésser la premsa i la crítica, sobre llur suficiència ridícula que els fa decretar, perquè ells diuen que el públic ho vol, el doblatge a tort i a dret, tindrà sempre la meua adhesió més entusiasta. Però ell ha parlat d'«aquests americans», i «aquests americans», al capdavant, tenen una importància i un pes que fóra absurd voler desconeixer o rebaixar per raons externes a llur art i a llur tècnica.

RAFAEL TASIS I MARCA

PUBLI-CINEMA
 Passeig de Gràcia, 57. - Telèfon 7968
 De les 3 tarda a la 1 matinalda
SEIENT, UNA PESSETA

CURIOSITATS MUNDIALS
 Intersants reportatges Fox Movietone
PELS MARS DEL NORD
 Documental

LA GRAN OPERA
 Dòubls

NOTICIARIS FOX SONORS
 Notícies de tot el món

UN DIA A CAMPRDON
 Reportatge d'aquesta vila

OMBRES DEL CAIRE
 Catifa Mágica Movietone

El món en què vivim
 Programes instructius
 informatius
 educatius

DETALLS AVIAT

MIRADOR
 Subscripció: 3'50 ptes. trimestre

Redacció i Administració:
 Corts Catalanes, núm. 589
 Telèfon 11430

GUTENBERG, S. A.
 Fàbrica de maquinària
 per a les Arts Gràfiques
 Nàpols, 215 - Telèfon 55723
 BARCELONA

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190 BARCELONA
 Telèg: "Carburós" Mallorca, 232 Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES I FERRO SILICI : : SOCARRIMAT I SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUIFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

EL TEATRE

FU-MANXÚ

El sentit teatral de l'il·lusionisme

Fins fa uns pocs dies, no havia vist l'il·lusionista Fu-Manxú.
En general, no sóc gaire amic dels il·lusionistes. Van avui massa carregats d'es-tris. Actuen, la majoria, a base de la cam-bra fosca i dels dobles fons. Llur treball és, gairebé sempre, un treball mecànic. Wetrick, Carmo, Cheffalo, Dante... Aquests noms representen per a mi moltes hores d'avorriment.

Fu-Manxú

M'he avorrit — des d'aleshores, ha plou-gut bastant — àdhuc amb el famós «Great» Raymond, que era, indiscutiblement, un gran il·lusionista.

Raymond era simpàtic. Tenia el do del somriure. Semblava l'anunci d'un dentífic. Les dones corrien darrera d'ell igual que anys després varen córrer darrera Valentino.

Quan, però, Raymond ha començat a fer-se vell i el seu somriure ha anat apagant-se, els admiradors l'han abandonat i ha hagut de plegar. Ara crec que està de mosso en un circ ambulat de Nordamèrica.

Es evident que la il·lusió de Raymond con-sistia en la seva persona, no en el seu treball.

No em plauen massa, doncs, com us deia, els il·lusionistes.

M'he passat llargues estones amb un pam de boca oberta escoltant i veient aquell so-lemníssim trapella d'En Grau, l'arrenca-queixals que es situava davant dels Escolapis de Sant Antoni.

Grau, més que un il·lusionista, era un ma-nipulador. Però pel cas, és el mateix. L'in-teressant, en ell, no eren pas els jocs de mans, sinó els comentaris que hi feia, la sal que hi posava. Quan arribava a la manipu-lació, els badoes que el rodejaven tenfem, de vegades, els ulls plens de llàgrimes. De tant riure, senyors, de tant riure!

Voleu un altre exemple? Frackson, el ma-drileny Frackson.

Frackson és també, exactament, un ma-nipulador. En el fons, un il·lusionista. Els lectors l'hauran aplaudit a l'Olympia. És l'home dels cent cigarrets. Frackson, actual-ment, és un dels números de music-hall més sol·licitats a l'estranger, i un dels més ben pagats.

Tot el material de treball de Frackson cap en una petita maleta.

Però Frackson sap divertir. Amb un pa-quet de cigarrets, un diari i unes anelles de metall, us meravella.

Mentre Steens i Goldin — dos excel·lents il·lusionistes — travessen dificultats, Frack-son viu una època d'esplendor.

Sembla això un contrastent, i no ho és.

Enduts els il·lusionistes per l'afany d'il·lu-sionar, no es preocupen de divertir. I el vol el públic és divertir-se, no trencar-se el cap.

Un il·lusionista que deixi la gent barrant-se el cervell per descobrir-li el secret d'un truc, no farà, en els temps actuals, gaire fortuna.

En canvi, tingueu la seguretat que farà bona carrera l'il·lusionista el públic del qual surti del teatre exclamant:
—Té gràcia, aquest home!

Es el cas de Fu-Manxú, l'il·lusionista que actua aquests dies al Novetats.

En l'espai de temps que Fu-Manxú realitza una il·lusió, Steens o Goldin — dos ad-mirables il·lusionistes, vell repetir-ho — us en fanen vint, i de qualitat.

El truc de les agulles enfilades al paladar, el treu Steens molt més net que Fu-Manxú, i en ple patí de butaques. Permet gairebé que l'espectador li fiqui el nas a la boca.

L'espectador pensa
—Com dimoni les ha enfilades?

Amb Fu-Manxú l'espectador no pensa res. Fu-Manxú, tot preparant el truc, l'ha dis-

tret. L'ha distret fins de pensar. Ha expli-cat que, per dir *adieu*, a Xina diuen *Good bye*; ha ensenyat les agulles a un especta-dor perquè es convenci que no són de xo-colata i li ha recomanat que, en cas de dubte, punxi la veïna; ha fet veure que una de les agulles se li posava travessera a la gorja... Demaneu!

Tot això, explicat en un castellà pinto-resc, en el castellà que pot haver après a Xile un holandès de mare an-glesa que ha estat educat a Alemanya i ha viscut un gra-pat d'anys a Nordamèrica.

Tot això, amanit amb fra-ses com aquesta:
—*Parece mentira y es cier-to.*

Perquè Fu-Manxú és un humorista.
Davant d'un vas d'aigua, observa:
—*Esto lo usan mucho los ingleses.*

I afegeix, amb la seva cal-ma axinesa:
—*Para ponerlo debajo de los barcos de guerra.*

O bé comenta, deturant-se a la meitat d'un exercici:
—*Las cosas que tiene que hacer uno para ganarse la vida!... Hasta vestirse de chino!*

Minuts després de l'aparició a escena d'un gorilla-ballari, que més tard desapareix per art de màgia, Fu-Manxú, de-sitjós «que els concurrents no es carreguin d'idees fal-ses», fa constar molt seriosa-ment que el gorilla és un ho-me disfressat.

Fu-Manxú només calla quan fa el truc de la bola misteriosa. Es un dels pocs trucs als quals no calen co-mentaris de cap mena. El mandarí Okito — il·lusionista conegut arreu del món — s'ha fet cèlebre amb aquest truc. Okito és el pare de Fu-Manxú i un dels pocs il·lusionistes que es salven sense parlar.

—Es un gran artista — diu Fu-Manxú, referint-se al seu pare —. Ell, però, és un artista de variats.

Fu-Manxú té de l'il·lusionisme un concep-te teatral. Creu que ell és un actor i que l'il·lusionisme ve a ésser la comèdia.

—El teatre i l'il·lusionisme són, al meu en-tendre, la mateixa cosa — m'ha declarat —. Un Vilches, no és, al capdavant, un il·lusi-onista? No sóc jo, fet i fet, un comediant?

—En efecte.

Es la meua teoria. L'he exposada sovint en aquestes planes de MIRADOR.

Joe Jackson — he dit — no és un ciclista, sinó un eminent actor còmic.

Harry Wills i Clarel — he dit, també — no són ballarins, sinó il·lusionistes. Donen la impressió que ballen amb les cames i bal-len amb el cap.

—Com que sento l'il·lusionisme d'una ma-nera teatral — ha seguit confessant-me Fu-Manxú — presento ara cada truc en un petit sketch. Cal fugir de la monotonia. La mo-notonia ha estat el defecte cabdal dels il·lu-sionistes d'aquests darrers anys. Mantenir l'atenció de l'espectador durant quinze mi-nuts, com succeeix en un programa de va-riats, no és igual que sostenir un espec-tacle de dues hores.

Fu-Manxú és un enamorat del seu art. Parla de l'il·lusionisme amb entusiasme.

—Robert-Houdin, a mitjans del segle pas-sat, féu una revolució. Fins aleshores, els il·lusionistes anaven amb cucurulles i vestits llargs, ornaments de constellacions. Ro-bert-Houdin ho renovà tot, fins al vestuari. L'il·lusionisme era encara, però, una cosa lenta. Sorgí cap allà 1902 Horace Gol-din i va marcar, amb la seva extraordinària rapidesa, una nova època de l'il·lusionisme, de la qual pot dir-se que havien estat pre-cursors, a una certa distància, el propi Ro-bert-Houdin, el nordamericà Hermann, l'au-stríac Hofzinger i el meu avi.

—També fou il·lusionista el vostre avi?

—A la meua família es compten ja set ge-neracions d'il·lusionistes. El meu avi fou el famós holandès David Bamberg. Es deia com jo. Abans que a l'il·lusionisme, s'havia dedi-cat al teatre. Ell ja devia creure, en el seu temps, que entre el teatre i l'il·lusionisme no hi ha gens de diferència.

Aquest concepte de l'il·lusionisme vist es-sencialment sota un caire teatral, i no com un número de variats, constitueix pe a Fu-Manxú una dèria — una dèria de reno-vació:

—Tot el món ha de renovar-se, fins la manera d'il·lusionar.

Ha acabat al Novetats l'intermedi. Fu-Manxú mira el teatre des d'un forat del telé.

—Acosteu-vos... Sembla que les meves idees són bastant encertades, veritat?

Miro al meu torn pel forat del telé.
El teatre està ple.

JOAN TOMAS

EL VENTRÍLOC SANZ

Trenta personatges amb una sola ànima

Ara torna a passar, com sembla que ha passat sempre, allò, que s'ha dit tant, que la història es repeteix.
«Els que no hauríem anat a la guerra» — per anomenar d'alguna manera els que aviat començarem a fer-nos vells — assistim, una mica esverats, a aquest procés de regressió als esdeveniments més diversos de la nos-tra infància.

segle que actuen en la vida escènica, amb una conseqüència característica independent i amb un tarannà singularíssim invariable.

Després de l'Home de la Capsa Harmò-nica, punt de referència de la llarga creació de Sanz, dintre encara del camp vulgar de la ventríloquia, desbordat àmpliament pel seu instint creador, Sanz va posar al món Don Liborio. Sembla que va bufar-li al nas

Frey-Volt, el formidable orador polític que actua tot sol a l'escena, sense ajuda del ventríloc, cosa que afegeix a la seva perfeció un to de meravella gairebé supersticiós. Però ell us ho explica a cau d'orella, per por que Don Liborio agafi gelosia si ho arriba a saber.

Delirio la Ballarina sembla que al sud de la Península havia arribat a ésser objecte d'algunes passions i de no poques propo-sicions d'aquelles que en diuen deshonés-tes: res, una *vamp* de l'època.

Melanio, el famós borratxo, tenia els seus adeptes al nord i a Madrid. En aquest dar-ter lloc, la seva verborratge socialitzant va fer furor entre els paletes i va venir d'un pèl que no sortís diputat: quan els aldarulls de l'any 17, li calgué amagar-se, com tants d'altres.

Fulgencio, el *amante vencedor*, posseïx una fotografia dedicada de Luis de Val, i la castigadora Lucinda començà a presen-tir el veronal i les pel·lícules doblades. Tots dos eren els ídols del públic d'Albacete.

El Lloro era, i ho és encara, celebrat a tot arreu unànimement, però d'una manera especial per la mainada, car fins els que es pensaven que era un lloro de debò, que eren els més, trobaven meravellosos que parlés molt més que els altres lloros i que esti-gués assabentat, com ho demostrava cada dia, dels fets de més palpitant actualitat, els quals comentava amb més solta que molts famosos comentaristes que la gent troben, tan injustament com despectiva-ment, que s'assemblen als lloros.

Quan va crear el Lloro, Sanz va pensar, com ara confessa honradament, que feia un bon negoci, car havia d'ésser el número de més llarga vida, donada la coneguda longevi-tat dels lloros, que de vegades arriba a superar la contumax permanència d'algunes tanguistes dels cabarets barcelonins.

I després hi ha el número bomba de Sanz, el sùmmum de la ventríloquia, el telèfon amb tota una sintaxi *ad hoc*, un meravellos diàleg tot ell d'un estil immillorable i una diligent puntualitat i rapidesa, que ja vol-dria tenir la Telefònica i fan de Sanz el veritable precursor de l'automàtic.

Tot això requereix, com és fàcil de com-prendre, una extensió i varietat de condicions i una quantitat de temperament gairebé im-possibles de resumir en una sola persona, que justifiquen plenament el prestigi in-guatable que dintre de les varietats va aspi-rar Sanz aleshores i que renovarà ràpida-ment amb aquesta represa de les seves acti-vitats i justifica més encara que hagués guanyat una gran fortuna, que a hores d'ara no és prou a retènr-lo en l'ostracisme, per-què és el que ell diu i sembla que no li manca raó:

—Jo no puc viure sol i oblidat després d'haver fet riure tota la quitxalla del món. Però encara que ho pogués fer, us creieu que tinc dret, a més a més de renunciar al meu propi èxit, a sacrificar la fama de trenta artistes, tan famosos com jo mateix i tan acostumats a trotar món i a ésser ce-lebrats i afalagats per tothom? Perquè ells ja m'en fan de companyia, però és quan actuen, quan rullen i viuen i els faig parlar i parlo amb ells; en canvi, no teniu idea de com queden tristos, com quedem de dra-màtics tots trenta-un, ells i jo, dintre del gran silenci de l'oblit i voltats d'una solitud silenciosa, abrumadora, sense esperança i sense vida...

Unes quantes creacions de Sanz

Sembla que d'ençà que va tornar Calvo Sotelo, ja pot tornar tot. Torna Belmonte, torna el Gallo, tornen Pastora Imperio, la Niña de los Peines i Raquel Meller; tornen a ésser els torrats els que criden «Visca la

vida i infondre-li la vida, parodiant Déu mateix i creant un nou Adam, amb barret fort; però, malgrat que ho sembli, no va anar així mateix, sinó d'una altra manera.

Un ninot que s'estimi, si s'ha de guanyar la vida al teatre, tenint present que el tea-tre no sempre és subvencionat, costa bastant més de posar al món, miri's com es miri, que un vulgar temporer de l'Ajunta-ment, encara que aquest temporer sigui, a més a més, còmic, com passa de vegades.

Aquella versió segons la qual Déu va fer els tenors quan ja no li quedaven cervells al cove, no l'ha poguda confirmar Sanz en crear els seus ninots.

Sembla que el mateix Don Libori va cos-tar tant d'enllestir com el *Graf Zeppelin*, i quant al Juanito, ha volgut més temps per a ésser acabat, que no pas la Sagrada Família per a no ésser-ne.

El tres varen anar una mica més de pressa, però no gaire, car ara encara, des-prés de vint anys, tot sovint entren i sur-ten cada dia del laboratori de Sanz, que és una mena d'ortopèdia, i no per manca de salut precisament, sinó perquè conforme progressa llur mentalitat diguem-ne man-llevada i són presents llurs possibilitats es-cèniques, cal afegir-los mitjans mecànics d'execució, per allò tan sabut que la funció crea l'òrgan.

Sanz parla dels seus ninots com si fos-sin ni més ni menys que una família, amb un afecte i una familiaritat d'allò més au-tèntics. En parla anomenant-los sempre pel nom propi i recorda amb prodigiosa memò-ria els èxits de tots i de cada un, els llocs on són preferits els uns i els altres i totes

Don Liborio i Sanz

República», i sembla i tot que aviat tor-naran als jesuïtes.

Es per això que ningú no troba extraor-dinari que hagi tornat el ventríloc Sanz, amb aquells meravellosos ninots que, vint anys enrera i més i tot, van fer, al Doré i a l'Eldorado, les delícies de la mainada.

Nosaltres, però, sí que ho trobem extra-ordinari, una mica envorats, si es vol, d'a-quella clara intranscendència de les il·lusions massa pretèrites.

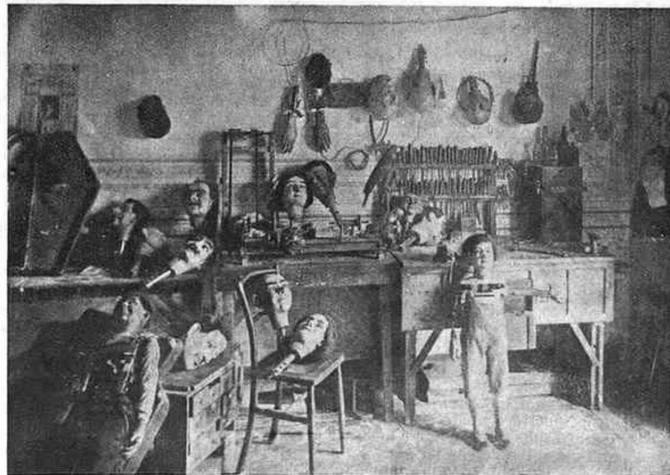
I hem anat al Poliorama, a reviu la ingènua felicitat d'aquells dies llunyans, amb un resultat, val a dir-ho, gairebé descon-certant.

Francisc Sanz, que ja compta seixanta anys, es conserva nou de trunca, brillant i espectacular com mai, amb tota aquella elegància eurítmica, aquell seu prodigiós domini de les taules i aquella inexhaustible eloqüència espurnejada de gràcia que van portar la seva fama a tots els indrets del món, aleshores que el món era un xic més difícil de recórrer.

El seu trenta ninots es conserven tan vells com quan eren nous, valgui la pa-radoxa, amb aquell aire patinat de personatges de crim i aquell posat tan desentès de les persones que no solen tenir un posat espe-cial, com animetes sense ànima, car s'han de repartir entre tots trenta l'ànima del seu animador.

Tots trenta, però, són vius i encara més que vius: immortals, perquè no són més que ninots, però tenen tots nom propi i personalitat pròpia inconfusible, i ara han arribat a tenir història i tot.

Don Liborio, Juanito, el Borracho, Frey-Volt, Doña Anastasia, Fulgencio, Lucinda, el Travieso Panchito, el Vejete, Delirio la Bailarina, el Hombre de la Caja Armónica, tots trenta comptant-hi el Lloro, fa mig

El taller de Sanz

les facècies que sumen les trenta llargues històries, que amb la d'ell mateix sumen trenta-una.

Els èxits d'Amèrica, on Sanz ha anat cinc vegades, els atribueix gairebé sencers a Don Liborio, per bé que remarca que la darrera vegada, abans de la guerra, va superar-lo

I tot just quan començàvem l'interviu, quan venien les més bones confidències, Sanz va engrescant-se i comença a fer la meua veu i la d'ell, s'apodera del diàleg i em fa fugir, cames ajudeu-me, espantat...

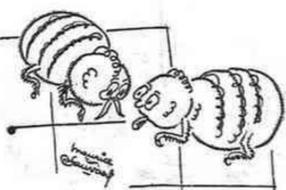
ERNEST GUASP

Casa CUESTA BOIX
JOIERIA, PLATERIA, RELLOTGERIA
JOIES D'OCASIÓ
COMPOSTURES DE TOTES CLASSES
Salmeron, 125 - BARCELONA (Gràcia)
TELÈFON 77687

—Anem, idiota! Que no ho veus que no tenen aparell de presa de vistes?

(Marianne, París)

—Em vull casar amb una deixeble del domador de puces.
—Això mai! Casar-te amb una còmica!

(1934, París)

—Sou vós, general, que acompanyeu el president a caçar?
—Sí, admirall; ja l'acompanyareu vós quan vagi a pescar.

(Marianne, París)

CAMISERIA
FITO
BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Dijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655
GORDÓ FORNÉS
ADVOCAT
DIVORCIS - HERÈNCIES - PLETS
Plaça de la Universitat, núm. 6, pral.

LES LLETRES

L'EVOLUCIÓ LÍRICA DEL VUITCENTS

La influència de Heine

A Catalunya, l'evolució lírica, malgrat la seva ànsia d'indpendència, s'amotllava força a la grandiloqüència castellana i francesa; més tard rep de Heine el trist i de Leopardi l'escepticisme agre i desesperador. Aquestes dues influències assenyalaran un nou camí a la nostra lírica i els autors, en estegir llurs sentiments, encarnaran a molts dilectants aquella melangia que havia estat, un moment, el comú denominador de les tendències literàries europees.

Apelles Mestres, amb el seu primer llibre *Avant*, datat en 1875, és el capdavanter d'aquesta nova modalitat: Mestres aplega encara, en el mateix volum i amb el títol *Del llibre del cor*, un bon nombre de poesies escrites amb anterioritat a la data de publicació. Hom constata el contrast d'aquests versos amb el to general de la nostra lírica fins aleshores: l'autor respon a una concepció poètica nova, cospada, en gran part, en la vibració emotiva del líric alemany. Apelles Mestres, no obstant, més que imitar Heine, troba en el romàntic, en algun caire, una ànima germana a la seva encanxada en uns mateixos sentiments.

El sentiment amorós que Heine sap expressar, adés en l'emoció d'uns versos senzills, adés en la interpretació tràgica del dolor moral, troba a casa nostra esperits propensos a decantar-se cap aquest caire romàntic; els lectors, a més a més, saben trobar en les primeres manifestacions d'aquesta nova modalitat un fidel interpretador de sentiments amagats: la dissort d'un amor, la infidelitat d'una donzella, l'heroicitat del silenci.

Es difícil precisar exactament quan apareix aquesta tendència que ve a desencarnar l'expressió poètica del sentiment amorós. Francesc Matheu i Apelles Mestres semblen ésser-ne els primers coneadors. Hi ha, però, amb anterioritat a llurs produccions, un anònim admirador de Heine. La revista *Lo Gay Saber*, en el número que correspon al dia 1.º de març del 1869, inserirà una poesia del gran líric traduïda per un incògnit admirador, la qual, si no és la primera, és una de les primeres atencions nostres a l'obra del romàntic que sabé precisar en unes senzilles cançons amoroses el dolor profund, la il·lusió pura i la desesperança agria.

El paral·lel de sentiments inspiradors de poesia entre Heine i Apelles Mestres és força curiós. El motiu inspirador dels clams i de les elegies de Heine és la natura; sempre hi resta fidel. És en el decorat magnífic del seu poble on evoca l'amor llunyà, perdut per sempre, però revivint pel miracle del paisatge: *Retorn*. Enamorat de la primavera i de la vida, Heine, en el xoc dels seus sentiments amb la llum i els colors, sota el domini del contrast, exprimeix el dolor de la seva ànima; les seves llàgrimes cauen damunt la terra xopa per les deus, i la malenconia es canvia, de vegades, en pessimisme.

Apelles Mestres troba també en la natura el sentiment de la inspiració. Adés canta l'amor, adés la desesperança, adés el fatalisme:

Tot parteix, tot cau, tot fuu.

Aquest darrer vers de *Memento* és una impressió dolorosa del paisatge hivernal que el poeta veu, en relació amb totes les coses de la vida. En *L'enterrament de la fulla*, Mestres ens diu el dolor de la seva ànima per la tardor que mata la llum i esvaeix els colors. La impressió subjectivista, inversemblant, fa escriure-li:

*que els ocellots ja diuen en veu alta
que no es curarà pas.*

Aquesta fidelitat a totes les manifestacions de la natura que estima i voldria fer estimar a tothom, el porta a escriure les cançons de l'any, una per a cada mes, lleugeres, allunyades del declamatorisme emfàtic. Quan escriu *Cants Intims*, llibre publicat en 1889 i on consten poesies de 1876, diu en el próleg: «Ni un sol d'aquests cants ha sigut escrit amb un propòsit determinat ni aspirant a un efecte preconcebut; lo natural m'ha sorprès i he sentit necessitat de transcriure la sorpresa.» Aquestes paraules sintetitzen els motius inspiradors de tota l'obra del romàntic català. És en aquest mateix llibre on afirma que totes les seves poesies són impressions senzilles i, per tant, contràries al retoricisme.

Apelles Mestres, fidel al motiu inspirador, no és gaire comprès, resta una mica isolat en aquella generació avasada encara a l'oda cantellada. Les seves cançons van tenir un nombre limitat d'admiradors i imitadors; després, els nous corrents de la poesia lleu varen a Apelles Mestres la glòria de constituir escola. El nostre poeta ha passat, esclau del seu temperament, de la incomprensió a l'oblit, però la seva obra tindrà sempre la gran virtut de la sinceritat. Era Ramon Domènec Perés el que deia que per comprendre Apelles Mestres no calia més que saber, però saber-ho bé, el que són camps i espigadores, roselles i el blau del cel. La natura li brindava els motius i, igual a Heine, n'estèrgia les impressions, sovint agradables. El vent, els arbres, el sol, li han ensenyat art; l'enginy i la gràcia li fan trobar l'harmonia entre el pensament i l'expressió; per això reix tant en el to malenconic com en la cançó lleugera i optimista.

*Què hi fa que caiguin les fulles
si l'arbre en brotarà més?*

A Apelles Mestres, per encomanar el goig de viure, no li cal allunyar-se de l'etern motiu; tampoc per donar una impressió de tristesa:

*De sobte una oreneta endarrerida
desterrada del niu
ha passat a freg d'ala per la rinya,
ha xiulat... i ha fugit.*

Quan el dolor, un dolor profund envaeix la seva ànima, també troba en la contemplació de la natura la inspiració per l'elegia a l'amic malaguanyat, mort quan tot just

Apelles Mestres

començava a saborejar la vida, ubèrrima de promences. En 1896 (16 de febrer) escriu una poesia recordatori a Lluís López i Oms, on mostra la delicada sensibilitat de la seva ànima de poeta. Ara és el sol el motiu central i, com sempre, les impressions subjectivistes dominen per damunt totes les altres. Ens parla de l'alba que atruca amb sos dits de rosa a la finestra del malalt, del sol que «juga» damunt del llit i del tintir que es bada «boquejant de set». Impressions, però, que no fan malbé la gràcia d'aquest vers:

El sol li deiq històries apressar mar endins.

Si Joaquim Maria Bartrina representa a casa nostra l'escepticisme de Leopardi, Apelles Mestres s'ens presenta una mica desenganyat, moltes vegades trist, ambiciós d'una pau eterna pasuada en un sentiment sublim de confraternitat; el seu poeta preferit és Heine i, com ell, canta l'amor, les passions, els ideals, abraçat en una esperança nova. El guiatge del poeta alemany és tan viu en l'obra del nostre renaixentista, que un dels poemes més inspirats d'Apelles Mestres, on es troba més l'emoció, és *La tomba de Heine*, escrit en una mena d'èxtasi admiratiu. En lamentar l'oblit de l'obra del romàntic, se n'erigeix en interpretador

Poeta oh germà meu! El món reposa,

diu en la seva poesia i, en una visió exaltada del cementiri de Montmartre, s'imagina que Heine ressuscita i diu amb ell l'estrofa nova que ve a ésser el credo poètic de l'autor de *Garba*:

*Desperta! i cantem l'estrofa nova
que ens dicten els estels parpellejants;
trista o plaent tu comprendràs ma troba,
d'odi o d'amor jo comprendrà el teu cant.*

Hi ha encara en la producció del venerable poeta un desig de llimitar les aspreses de la llengua i fer-la blana, apta per a les més delicades expressions del sentiment. En el seu llibre *Noves Balades* (1873), en una mena de próleg, fragment d'una carta escrita per l'autor al seu amic Roca i Roca, diu: «...aspiro a més a més a una poesia flexible, elegant i dolça, infinitament dolça... amb aquella dolçor que s'exhala dels retaules gòtics, que diu que s'exhala de les antigues cançons que, de generació en generació, ens ha tramés el poble.» Fidel a la concepció poètica sentida des de la seva iniciació literària ens dona mostres variades de la compenetració ideal entre ell i l'autor d'*Internecio*. Les velles i fantàstiques llegendes del Bàltic del seu *dotore e maestro*, reviu en Catalunya amb un segell propi gràcies a Apelles Mestres, el qual, enamorat de l'ambient pintoresc, brillant i llegendari de la nostra Edat mitjana, ens dona en publicar *Balades* (1883), un aiguabarreig de rialles i llàgrimes; irònic a voltes i satíric en altres, arriba, amb un noble esperit d'indpendència, a vorejar el sarcasme, però reix perquè és prou sensible per limitar-lo.

El poeta de la natura i de l'amor resta amb la seva escola, mentre la nova poesia lírica sota l'empenta de Maragall descobreix noves perspectives. Apelles Mestres, però, amb una fidelitat exemplar, va estegint en uns llibres que ell mateix s'il·lustra, sentiments i emocions. És sempre el poeta que ofereix el do de la paraula a les flors, a les roques i als amics seus, els arbres. Treballa amb amor — per l'únic sentiment ordenador de la vida — i, d'entremig de les noves tendències, esclau del seu temperament, ens parla encara, en les seves darreres produccions, el llenguatge allegòric, idíl·lic, que tingué, en un moment de la nostra Renaixença, virtut innovadora.

J. M. MIQUEL I VERGES

"Pícaro" de Rupert Croft-Cooke

MIRADOR va tenir l'ocasió, fa poc, de parlar d'un altre llibre d'aquest jove escriptor anglès — *Cosmòpolis* —, el qual presentava les reaccions d'un noi català enmig d'una societat cosmopolita i ensens decident. La decadència, veritablement, és el plat fort del variat menú psicològic de Croft-Cooke i amb aquest motiu ha tingut la sort de servir com a blanc a les canònades puritanes d'una part de l'opinió pública britànica — diguem-ne sort, perquè aquestes crítiques han valgut per proporcionar-li molta publicitat.

No ens sorprèn, doncs, trobar que les escenes de la primera part de la novel·la *Pícaro* tenen per ambient el famós *Barrio Chino* de Barcelona amb tota la seva brutícia i violència. L'acció comença a mitjans del segle passat. Tractant-se del Districte V cal admetre que l'autor ha tingut la intel·ligència d'estudiar a fons aquesta mena d'hidra marítima, de la qual cada cap representa un vici, i no s'ha deixat arrossegat pel suposat romanticisme dels baixos fons.

El caràcter principal de *Pícaro* és un noi vagabund, fill de pares desconeguts, abandonat en edat molt tendra dins el portal d'un carrer que sembla ésser el del Migdia. El marrec creix i es fa fort de la mateixa manera miraculosa que tots els qui viuen als *slums* del món i no moren físics als pocs anys, i es dedica al clàssic negoci de guiar els mariners cap a ca la Taràntula, la propietària de la qual és una d'aquelles velles estrambòtiques i misterioses que es troben a tot arreu on hi ha molts i mariners que arriben. Així comença el *Pícaro* a conèixer la vida, entre vicis i immoralitat, i fins que l'autor no el treu d'aquest ambient, fent-lo casar amb una noia decent, fruïm d'unes descripcions molt ben fetes del *modus vivendi* d'aquella gent que existeix fora de la llei. Es veu que Croft-Cooke ha volgut fer un contrast entre la pobresa i la riquesa des del punt de vista de les reaccions d'un espanyol qualsevol, demostrant la manera que aquest s'adapta a totes les situacions amb facilitat, sense, però, perdre la seva personalitat. Per això, en la segona part de la novel·la, trobem el *Pícaro* a Buenos Aires, on, després de totes les peripècies normals de l'emigrant, arriba a fer una gran fortuna, amb la qual educa la seva fillota, i aquesta es casa amb un jove aristòcrata. Acabats els seus deures de pare, el *Pícaro* sent ganes de tornar a aquells llocs de la seva infància que no ha pogut oblidar mai, i així torna a viure dins el mare, modernitzat ara, del *Barrio Chino*, quedant-se, vell i sense voluntat pròpia, en la mateixa misèria d'abans.

Encara que tingui una fi una mica massa teatral, car les variacions sobre els temes de misèria i luxe, realment, són molt poques en la pràctica, el llibre de Croft-Cooke ens plau molt. Hi ha més serietat que en les obres anteriors i molta facilitat d'expressió. A més d'això, llevat alguns clixés excusables, l'autor ha sabut capturar, d'una manera molt poc corrent en els estrangers, les vicissituds mentals del llatí cent per cent, amb els seus moments de geni i la seva fidelitat a una ambició. Ens sembla que agradarà *Pícaro* als que volen llegir un comentari una mica sentimental de la vida barcelonina d'ahir, i pels que volen el color local, n'hi ha molt — fins hi surt una Pensió de la Bonanova.

D. R. DARLING

GRACIA LLIBRERIA

Visiteu l'Exposició de Llibres i Material escolar
ASTURIES, 8 - TELEFON 81468

SENYORA

els millors FIGURINS i ALBUMS DE MODES per a les vinents temporades de Tardor i Hivern, els trobarà a la

LLIBRERIA CATALONIA
3. Ronda de Sant Pere, 3
Telèfons: 12456 i 11147

LENDING ANGLIC LIBRARY

FONTANELLA, 10

LA GUARDABARRERA

—Que n'està de prima aquesta dona!
—Serà de tant guardar la línia.

(Gutiérrez, Madrid)

LLETRES ITALIANES

Entorn al Premi Viareggio

No hi ha escriptor gran o petit que en aquests dies hagi pogut resistir la temptació d'agafar la ploma i escriure una lletra oberta o un article de tres columnes sobre la plaga de premis literaris, palesant una especial complença a atacar els premis dits «balnearis», l'import dels quals prové, en gran part, del comitè turístic de tal o tal altra estació climàtica. Així vol dir que ha estat ja atorat el Premi Viareggio, el més esplèndid d'Itàlia, i que encara que el jurat l'hagi allargassat al màxim, només n'han

acuradament comptats com punts a favor. Els diaris omplen columnes amb pronòstics i indiscrecions mentre el jurat treballa i el nombre d'obres objecte de discussió van minvant a la nova reunió; a l'últim moment, de 42 obres només en resten 8, i el prestigi del premi exigeix una depuració ulterior. Els cops de puny damunt les taules i els crits arriben distintament al hall del Royal fins al punt de comprometre el secret amb què la designació dels premis hauria d'ésser re-vestida. Algú ha tingut la idea genial d'e-

Com hom comença a arribar-se els bitllets del premi: a la Taverna del Castell, de Rapallo, Savio i família amb Fernand Crammelynek, l'escriptor Guarnaccia, el músic Münch, els pintors Prampolini, Monti, Tina Menici i Berthe Münch, i l'autor d'aquesta crònica.

restat satisfets vuit o deu escriptors: els premiats i llurs amics de cor. Els altres dos mil nou-cents noranta fingeixen d'estar molt enfeïnats amb l'estuejar o alludeixen més o menys veladament a la llegendaria parcialitat dels jutges i a llur incompetència. Quan hom pensa, en acabar, que a Viareggio hi havia 25.000 llires a repartir, les activitats olímpiques i les protestes clamoroses ja s'expliquen millor.

El Premi Viareggio va néixer damunt la sorra fa cinc anys, en una conversa d'escriptors desvaegats a la platja toscana. Hi havia entre ells el cap del despatx de premsa de Mussolini, dos acadèmics d'Itàlia — Pirandello i Bontempelli — i un amic i col·laborador literari del cap del feixisme, que fàcilment es guanyaren l'adhesió del batlle de la ciutat. El premi fou un fet i el bon exemple féu de les seves iniciant-se la plaga de premis literaris que colpeix les terres italianes. Els escriptors italians que, habitualment, passaven l'estiu d'allò més sedentariament a Forte dei Marmi, han devingut grans viatgers: a San Remo, a Gènova, a Venècia, a Ancona, a l'Àpulia, a les platges de la Riviera o a les costes de l'Adriàtic, els trobau a centenars, segons com bufi el vent dels premis. Deambulen matí, tarda i nit per la *passaggiata a mare* com si res no fos i quan troben un membre del jurat dels centenars de premis literaris li fan gran festa, el conviden a sopar, li juren amistat eterna i lloen desmesuradament els llibres de llur il·lustre company; aquest somriu, es deixa afalagar i l'endemà, naturalment, oblidat el nom del seu dilecte amic.

Quan el premi en perspectiva és el de Viareggio — vuit vegades més generós que els altres — les festes arriben al paroxisme. Cap escriptor que s'ho digui no pot ignorar el programa estival i els viatges dels trote-jutges de Viareggio: els correus van plens de mots gentils; i quan un dels trote, després d'haver-hi enviat la família, arriba al mar, la seva dona ha après ja a remiar amb la barqueta d'un dels aspirants al premi i els fills fan excursions ciclistiques amb els del nou amic. El concurrent, al seu torn, té un registre amb els noms dels jutges favorables, dels contraris i dels (ai las!), massa nombrosos, dubtosos, fent balanç tots els vespres: la lletra de Bontempelli o de Ferretti i els diners gastats en convits vénen

liminar els llibres que hagin aparegut capítol per capítol als diaris i vetaquí que cauen aigües favorits com Alvaro, Baldini, Pietro Pancrazi i Diego Valeri. Qui són els premiats? Cal esperar la mitja nit i ja ens tenim rodant fins aquella hora.

Amunt i avall per Viareggio, fent-te un tip de correr aquesta platja de no saps quants quilòmetres i topant amb tramvies llargs com trosos, arribes a la fira de llibres darrera els taulells de la qual gent d'allò més correcta — els escriptors més coneguts — criden com drapaires i fan un pam de dedicatòria als compradors de llurs obres. Tothom amb calces blanques, vermells o blaves o calçotets violats, sandàlies i mocador de seda al coll. Només, de tant en tant, perdut en la maror, hom veu passar un home ni massa jove ni d'edat, rigorosament vestit de negre i suant copiosament: és un dels presumptes guanyadors, un dels que han rebut el telegrama d'un dels jutges recomanant que vingui i amb el vestit de cerimònies. No falta, tampoc, un dels premiables, vestit de negre, sí, però vestit de bany, com una selva humana, barba de sis dies i amb ulleres fumades: Marcello Galliani. Alguns amics finalment el convencen i obtenen que, afaitat i amb americana de punt, sigui a la nit, entre els smokings aplegats al jardí del Royal.

Bon punt els criden van compareixent Raffaele Calzini, Galliani, Savio i Ràdius, somrients, un xic emocionats quan llurs dits prenen el sobre dels diners. Tres novel·les i un llibre d'assaigs són comprats a continuació, per milers de lectors que habitualment s'empassen Wallace o Virgilio Brocchi. El comentari és unànime, quan han llegit els llibres, s'entén: «Està vist que jutges i escriptors són tots uns». Naturalment, els més exaltats amrien més enllà; quan algú d'aquests estueja a Viareggio, la vida i els béns dels senyors Bontempelli, Ferretti, Conti, Forzano i companyia no són gaire segurs. Qui sap per què, la caseta de fusta on Forzano escrivia els seus drames (i on el jurat havia fet les deliberacions) ha desaparegut sota les flames en un incendi provocat poc després de l'assignació del Premi Viareggio.

JOAN RAMON MASOLIVER

Roma, agost

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA
Telèfons 21245 - 16552

Excursió col·lectiva amb luxosos autocars Pullman a Lourdes, organitzada pels «Amics de la Joventut Obrera de Catalunya». Del 1 al 6 de setembre

Excursió a Oberammergau, 12 dies de delicioses vacances per ptes. 720
Pròxima sortida el dia 11 de setembre
SOL·LICITI FASCICLES EXPLICATIUS

LES ARTS I ELS ARTISTES

El «potier» Jean Besnard El misteri dels germans Le Nain

Aquest Jean Besnard que avui a París va a les avançades de la ceràmica, que ha promogut envers la seva personalitat una fervent admiració i que ha constituït tot un estil dintre aquesta especialitat, és una d'aquelles persones per a les quals es va inventar la frase que diu que l'art els ve de família.

Jean Besnard és fill d'aquell Albert Besnard pintor, membre de l'Institut i director de l'Escola de Belles Arts, conegut ja a Catalunya d'ençà que la revista *Forma* li reproduïu les grans decoracions murals que executà a l'hospital de Berg.

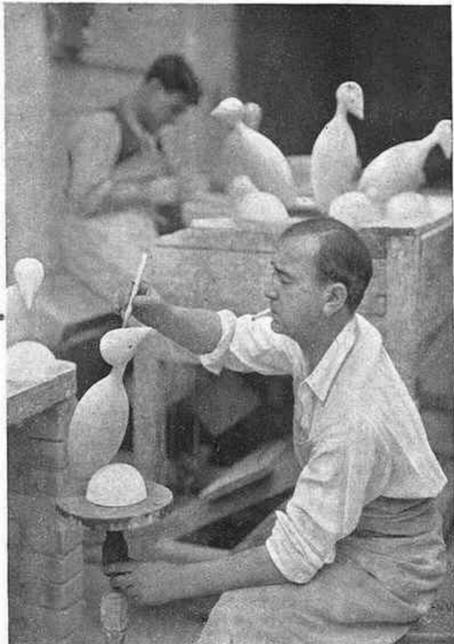
Aquests casos d'herència, vulgues que no, sempre fan concepat el personatge sota els aspectes precedents formats pel que l'ha avançat en la pràctica artística.

Això, però, sempre falla i la correlació ideal de punts d'analogia en les dues vides de pare i fill cau tot seguit triturada per la lògica diferenciació dels dos esperits.

El pintor Albert Besnard, que assolí el seu cim amb aquella pintura regalimant simbolisme i poesia d'ensomnis crepusculars, tot un rosari d'època i de mèrit indiscutible, posseïdor d'una fantasia catòlica, no té cap contacte amb les facultats igualment fantasioses del seu fill Jean.

S'hereta segurament la sensibilitat, sobre la qual però el nou temps influeix decisivament transplantant-la a una diferent mobilització emocional.

I més en aquest cas dels Besnard, en què la diversa tècnica dels dos arts practicats exagera encara més el fet diferencial.

Jean Besnard al seu taller

Pròpiament Besnard no és un transcendent ceramista. El resultat del seu esforç va més aviat inclinat a la feina inherent al decorador, o més exacte encara, subministra al gran decorador elements insubstituïbles pel seu bon gust, per a incorporar-los als interiors realitzats.

Besnard es serveix de la ceràmica com a mitjà d'expressió i així concedeix un primer pla al valor decoratiu més accentuat que no pas a aquella intrínseca emoció que s'escau en el principi ceràmic.

Aquesta activitat, contràriament a tot el que es pugui dir, no arriba al cisma, ja que és una conseqüència immediata i mo-

de primera mà de la decoració moderna, que a França actualment avança ràpidament, després de la terrible ensopegada sofrida l'any 1925.

Dels ceramistes que produeixen en manufactura, Jean Besnard ocupa indiscutiblement el primer lloc i el seu exemple digne d'èsser imitat és el que avui ens fa escriure aquest article dirigit a Barcelona, on el ram de la gerreria i el bibelot tot just comença d'apuntar perspectives.

Fa poc, en el sentit d'aquest art, par-

El problema dels tres germans Le Nain és el més apassionant avui dia en el món de la pintura. Champfleury el planteja l'any 1860. Després l'han reprès Mariette Guiffrey, Antoni Valabregue, C. Florisoone, Sir Robert Witt, Tristan Klingsor, Serge Ernst, Paul Janot, Arthur Sambon i d'altres. Abans de Champfleury ningú no es dignava prestar atenció als tres germans de Laon. Els pocs historiadors que hi feren referència, a partir de la contemporaneïtat dels tres germans pintors, el canonge L'Eleu, Félibier, Sanval i Scudéry, en parlen indiferentment o pejorativament amb poques paraules. Ara, en canvi, se'n parla en excés. Els germans Le Nain són certament uns encisadors pintors mitjans, si es pot dir així. Champfleury, un dels més intel·ligents comentadors d'aquests pintors sistemes, digué: *Les Le Nain ont mille défauts et ils sont de grands peintres*. És això mateix, però amb un xic menys de grandesa. Pintors hi ha de tanta o més importància que Antoine, Louis i Mathieu Le Nain que són menys considerats, i que fins són oblidats i tot.

El problema dels Le Nain es posa així: Quines obres cal donar a cada un dels tres germans, tota vegada que en llur pintura es delaten clarament tres estils, tres personalitats, tres peculiars sentiments pictòrics? Col·laboraren els tres germans, o només el gran i el mitjà; el mitjà i el petit; i el petit i el gran? Podria la datació orientar-nos almenys pel que fa a l'obra de Mathieu, de tants anys sobrevivent a Louis i Antoine?

El detectivisme dels historiadors de la pintura es debat en una teranyina de confusions, perquè cap d'aquestes cabdals preguntes no pot ésser contestada. Hom reconeix certament tres estils ben determinats, però hom no pot dir si corresponen a les tres individualitats o si les tres s'influeixen mútuament, ni si les diferències denoten fases de l'evolució dels tres pintors. Hi ha una certa unanimitat en la crítica per a creure que Antoine fou pintor de gènere, relativament colorista, un xic groller, flamíngant segons els pitjors pintors flamencs del segle XVII; per a creure que Louis, molt delicat i refinat (sense paradoxa) en la pintura de temes plebeus, pàgoses, miserables, es caracteritza per una paleta bistrrosa, clara i incolora, pobra fins a la indigència; per a creure, en fi, que Mathieu s'especialitza, en la pintura de quadrets de gènere, de petites dimensions, quasi miniaturats, com els que sovint pinta Antoine, però amb més finor i profunditat de color, amb major distinció i gràcia, amb més pregonesa d'intenció, a semblança de certs holandesos

del bon temps. Però en moltes obres dels Le Nain aquestes característiques dels tres germans, o les de dos dels germans, es troben barrejades. D'altra banda els Le Nain no signen o bé signen tan sols Le Nain, o LE NAIN, o Lenain, seguit el nom del *fecit* abreujat, i, de vegades, la data; talment com si es tractés d'una raó social, industrial o comercial. No ens és permès tan sols d'orientar-nos sobre la personalitat exacta de Mathieu, de tants anys sobrevivent als seus germans, perquè les poques obres d'aquest, pintades probablement després de 1648, no porten data. Com es veu, doncs, el problema esdevé interessant almenys des del punt de vista policíac.

Arthur Sambon, president de la Chambre Internationale des Experts, anuncia un article que promet aclarir el misteri dels Le Nain, i ja avança que ha descobert la manera d'identificar la personalitat artística de cada un dels tres Le Nain per la manera d'escriure la signatura comuna: Antoine signaria LE NAIN; Louis signaria LE NAIN, i Mathieu signaria Lenain. No tenim cap confiança en la descoberta del senyor Sambon. Per regla general els crítics de l'obra lenainiana s'acorden a assegurar que els Lenain no col·laboraren entre ells. Mariette diu que Antoine i Louis col·laboraren. Witt també ho creu, però atribuït a l'un els fons de paisatge i a l'altre les figures. Els altres crítics neguen la col·laboració de dos o de tots tres germans. Nosaltres, que hem posat, des de fa vint-i-cinc anys, un xic d'atenció directa a la pintura dels Le Nain, creiem que el problema està mal plantejat, potser perquè els crítics susdits no deuen practicar la pintura. El més consciencios, Paul Jamot, a desgrat de la seva bona feina investigadora en aquesta qüestió, és purer recusable: home sense flair, pledejant hipòtesis amb poca solta, embriac de conjectures, violenta la dialèctica per a fer-li concloure el que ell desitja. Si el millor crític és dolent, què seran els altres? Champfleury és més sensible a la pintura i més caute en les afirmacions, però no disposava del material documental que ha pogut aplegar Jamot. Que la col·laboració fou dels tres germans ahora i de dos d'ells algunes vegades és cosa ben palesa quan es tenen les pintures davant dels ulls. Hom pot suposar que les diferències d'estil, de traça i de color siguin característiques de les tres personalitats; fins es pot suposar que siguin característiques de l'evolució d'una sola personalitat; però no és possible creure que un sol pintor, un sol dels Le Nain, en una sola obra, pinti magníficament i desastrosament, amb bon color i amb color agre o pobre, amb dibuix sòlid i amb dibuix fluix, amb dues o tres sensibilitats divergents. El quadre *La Crèche* (Nadal) és un dels més característics de la col·laboració dels tres germans. Al lector poc al corrent del problema Le Nain la reproducció d'aquesta obra en blanc i negre no el persuadirà enorme, perquè el color, element decisiu, no s'hi pot apreciar; però remarqui la dicció dels ropatges, tan barroera i desfeta en el pastor adorador i en la figura de Sant Josep, i tan cloquent i nerviosa en la figura de la Verge: un sol pintor no pot dibuixar ropatges tan diversos. El mateix es pot dir de les variades figures d'aquesta composició.

Le Nain — «La Crèche»

Les ruïnes de la ciutat de Saba

En març d'enguany, el novel·lista André Malraux, el darrer Premi Goncourt, anunciava (vegi's MIRADOR, núms. 268 i 271) que amb l'aviador Corniglion-Molinier havia volat sobre les ruïnes de la ciutat de la reina de Saba.

El mes de maig, Malraux i Corniglion-Molinier publicaven a *L'Intransigeant* deu articles sobre llur vol i el consegüent descobriment.

I ara surt Pierre Lamare amb un article a *Les Nouvelles littéraires* (11 del corrent). Lamare, que per la seva banda ja coneix el país, s'ha documentat prop dels tres

Glaser, i sobre la qüestió aparegueren nombrosos treballs epigràfics i arqueològics. Així doncs, és permès de preguntar-se per què Malraux va creure que Saba encara estava per descobrir.

Lamare remarca que el vol fou fet en mala època, car les muntanyes són tot sovint cobertes de núvols, i, per tant, els exploradors trobaren dificultats per a orientar-se. Per a no tornar sense res, prengueren algunes fotografies aprofitant alguna claror. Com que segurament els seria difícil de precisar on foren preses les fotos que s'han publicat i es volen fer passar com es-

La pretesa ciutat de la reina de Saba

millors coneixedors del Yemen: el doctor Rathien, savi alemany que era a Sanaa quan va passar l'aparell de Corniglion-Molinier i Malraux, i dos francesos, Beneyton i Xerif Ibrahim, i gràcies a aquests documents, ha pogut treure l'entrellat del text imprecís publicat per *L'Intransigeant*. Diu: «La temptativa de Malraux només ha reeixit a fer somriure els iniciats... De la capital probable dels sabeus, tot el que se'n sap és que posseïa un dic construït en el segle XIII a. J. C. per un rei dit Lockman. Aquest dic, fet reparar més tard per la reina Balkis, es trencà en el segle IV de la nostra era i les aigües es precipitaren en allau sobre la ciutat, que quedà destruïda i no fou reconstruïda. Les seves ruïnes foren descobertes en 1843 pel francès Arnaud, que n'estudià les inscripcions. Llur estudi fou reprès per Joseph Halévy i l'alemany

sent des de les ruïnes de Saba, Lamare, que ha estat el primer europeu que s'ha dedicat a estudiar i cartografiar la regió, els informa:

«La vista de les ruïnes representa senzillament una localitat banal de la mateixa regió (la que està a una cinquantena de quilòmetres de Sanaa, del costat d'Amran); hom pot circumscriure les recerques al Qaà el Baun, l'Arhab o el Nehm... els palaus sabeus de Malraux són simples cases yemenites. Hi ha ruïnes, també? És possible, perquè se'n troben en molts llocs: però com distingir de dalt d'un avió a quina època pertanyen aquestes ruïnes? I Lamare explica què són els edificis de la fotografia que reproduïm, de la qual l'arquitecte urbanista Hardy havia tret uns croquis que il·lustraven el reportatge d'André Malraux i Corniglion-Molinier.

d'hivern dels xinesos del Nord i dels mongols. D'altres senyalaments allargarien massa aquesta divagació.

En parlar dels Le Nain, hom sobretot generalment Louis Le Nain, el pintor incolorista, ni més ni menys interessant que Mathieu, tan colorista. Es parla de la paleta grisa i austera dels Le Nain, com si els tres pintessin gris i exsangüie. I encara hi ha crítics que qualifiquen de velazquiana la paleta dels Le Nain; d'altres la comparen a la de Chardin i Això és inconcebible, perquè Chardin i Velázquez són grans coloristes que harmonitzen en gris, en perla, en argentat; i perquè són grans coloristes poden aprofundir en el qualitatiu, en les qualitats materials del model. La grisor de Louis Lenain és pobra de color, incomprensió del color, eixutesa: manca de qualitat. Les pintures incolores d'aquest Le Nain ens admiren com bons dibuixos — i prou.

La grisor de Louis Le Nain ha induït nombrosos crítics, catalogadors, *experts* i escrivans de la pintura a atribuir a aquest pintor, àdhuc als tres Le Nain, qualsevulla pintura de gènere gris, sobretot les que representen temes plebeus del segle XVII. Paul Jamot ha identificat recentment algunes pintures molt acostades a les de L. Le Nain, obra d'un imitador o deixeble d'aquest, anomenat Jean Michelin. Però a part d'aquestes, ja ben identificades, n'hi ha d'incomptables que passen per obra d'aquest o dels tres germans, les quals, no obstant, no ho són. Al Louvre, la *Processó en una església* fou atorgada successivament a Franz Porbus el Jove, als Le Nain i altra vegada, definitivament, a Porbus. La *Benedicció episcopal*, número 2.203 del Prado, catalogada com obra de Le Nain, ha d'ésser també tornada a Franz Porbus el Jove. D'altres museus tenen obres mal atribuïdes als Le Nain. És que hom no vol reconèixer que els temes plebeus foren molt corrents a Itàlia, a França, a Espanya, durant el segle XVII; sense comptar la pintura quasi total de Flandes i Holanda, aquesta, gran inspiradora, en col·laboració amb Caravaggio. Fou el realisme en brega amb l'eclecticisme carracicià i amb el manierisme idealista del segle XVI italià: la lluita dels feixismes i les democràcies pictòries en l'Europa d'aquells anys; la plasticitat pregona lluitant contra la plasticitat afectada; el sentiment pugnant contra el xarlatanisme. A la Col·lecció Leopold Gil del nostre museu hi ha dues obres molt interessants, les quals hom hauria pogut fins ara atribuir a Louis Le Nain — als Le Nain, que diàstre!

JOAN SACS

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. i Telèfon 17047 : BARCELONA

MOBILIARIS DE QUALITAT

Del més senzill al més luxós
Estalviar un 40 per 100 als tallers de
R. SIN ROSSELLÓ, 242 iat. (Passatge de Gràcia)

MUSICA I RADIO

Bibliografia musical La ràdio i els espectacles

L'home que es proclamà rei per a emetre segells

(Ve de la pàgina 2)

Quan la guerra franco-prussiana, era a París i fou captiu dels mobilitzats del Var. En 1880, va acceptar una missió del govern francès per a explorar la Malàsia, i, finalment, en 1888, el governador de l'Indo-Xina, Constants, el va enviar, per treure-se'l de damunt, puix el coneixia molt bé, a explorar les comarques, gairebé desconegudes, del Laos i de la ribera del Mekong, a l'oest de Binh-Dih. Fou llavors que Mayrena, obsessionat per un somni de grans deses, es féu proclamar rei dels Sedangs pels caps de les tribus, amb el nom de Maria I.

Ja estaven posades les fites. Ara es tractava de treure profit de la situació.

LA IDEA MERAVELLOSA DE DORSAN-ASTRUC

Fou Dorsan-Astruc, que tenia instal·lada la seva casa de banca al carrer de la Victòria, qui va plantejar l'operació. Com és natural, va procurar suportar-ne la més petita part de les responsabilitats.

Al començament de 1880, Mayrena arriba a París, i el mes d'abril fa publicar, sorprenent la bona fe d'Edouard Frémy, comerciant en segells de correu per a col·leccions, al carrer de Borgonya, número 57, una nota al periòdic filatèlic que editava (i que actualment encara existeix, passant amb just motiu per un dels més importants i ben informats d'Europa), concebuda en els següents termes:

«Hem sabut per conducte oficial que el regne de Sedang, el sobirà del qual és, com tothom sap, el nostre compatriota senyor M. de Mayrena (àlies Maria I), acaba d'entrar a la Unió Postal Universal.»

La redacció del solt no acreditava Frémy com un home gaire coneixedor del protocol: un sobirà tractat de senyor i el nom reial del qual era precedit del poc afalagador qualificatiu d'àlies! La nota acabava, com és natural, anunciant una propera emissió de segells.

En efecte: en juliol del mateix any, l'esmentat periòdic publicava, no tan sols l'anunci comercial de la casa Frémy oferint els nous segells de Sedang (al preu de 12 francs la sèrie completa de set segells diferents), sinó la còpia dels decrets d'emissió, signats per Maria I a Kou-Jeri (capital del flamant regne i corresponent al poble de Kou-Teri, el més important dels que componen la comarca dels Sedangs).

Al mateix temps, Dorsan-Astruc, que era el veritable promotor del negoci, adreçava a tots els països que formaven part de la Unió Postal Universal, la circular següent: «Sa Majestat Maria I, rei de Sedang, de qui tinc l'honor d'ésser l'agent acreditat, m'encarrega de trametre-us les dues col·leccions adjuntes de segells en ús a l'Administració de Correus del seu regne.

«Sa Majestat us agraria molt que tingússiu la bondat de trametre-li, a títol de reciprocitat i per a la seva col·lecció particular, un nombre igual de sèries dels segells de la vostra Administració, tant de l'emissió actual, com de les emissions anteriors.

«Restant, etc.» (signat) DORSAN-ASTRUC.

«Banquer, Carrer de la Victòria.» Així, entre els segells venuts a Frémy i a algun altre comerciant parisenc que va creure de bona fe que la informació publicada era certa, i els que es reberen d'alguns països que s'apressaren a satisfer els desigs d'aquell rei filatèlic (hi va haver administració que en va trametre per valor de deu lliures esterlines), Dorsan-Astruc i Mayrena es pogueren fer amb uns quants mils francs que es repartiren equitativament.

Però l'estafa no va trigar a ésser descoberta. Els comerciants filatèlics Maury i Moens (instal·lats a París l'un i a Brussel·les l'altre) s'informaren pels seus corresponents i aviats saberen que a Sedang no hi havia servei de correus, que Mayrena no havia fet cap gestió perquè el seu regne entrés a la Unió Postal Universal i que els suposats segells oficials eren vulgars etiquetes sense valor impreses a París per compte de Dorsan-Astruc i que mai no havien estat enviades a Indo-Xina.

El periòdic de Frémy va haver de rectificar, reconeixent que la seva bona fe havia estat sorpresa. La casa filatèlica del propietari del periòdic hagué de reintegrar l'import de les sèries als filatèlics que les havien comprades i la Societat Filatèlica de París expulsà Dorsan-Astruc, que n'era soci, i denuncià als poders públics l'especulació de Mayrena. El govern col·locà sota el protectorat francès els indígenes sedangs, que nomenaren un cap amb el qual van tractar les autoritats superiors.

Mayrena, rei efímer, per tal d'evitar l'extradició, fugí a Ostende, on es va gastar els diners obtinguts amb la seva poc delicada especulació. Un cop sense un centim, va embarcar-se cap a Singapur, on, venint-se completament fracassat, posà fi a la seva vida d'aventurer pintoresc engegant-se un tret al cap.

AGUSTÍ PIRACES

FENOMENS

—I no fa nosa per dormir?
—Oh, aleshores me la trec.

(Marianne, París)

1. H. HALBIG, *Petit tractat de les formes gregorianes* (Kassel, 1930) i *Escola gregoriana per a cors d'aficionats* (Fulls Volants, Wolfenbüttel, Berlin). — 2. H. BRUNNER, *L'ideal mozartí de la sonoritat del piano i els pianos del seu temps* (Augsburg-Brünn, 1933). — 3. *Los maestros de la tonadilla escénica. Transcripciones para canto y piano*, por José SUBIRÁ (Barcelona, 1933)

Durant aquests darrers anys hem pogut notar, tant en la vida musical com en el camp dels estudis musicològics, dues tendències molt importants que tot apropant-se l'una a l'altra han tingut ja conseqüències considerables per a la nostra concepció actual de la música. Per una banda, hem

terreny de la música i de la seva història.

Aquesta publicació constitueix un exemple de les possibilitats de divulgar els resultats de la ciència presa sota una forma que es troba a l'altura de tot aficionat a la música. Una altra possibilitat de la col·laboració estreta entre la musicologia i la

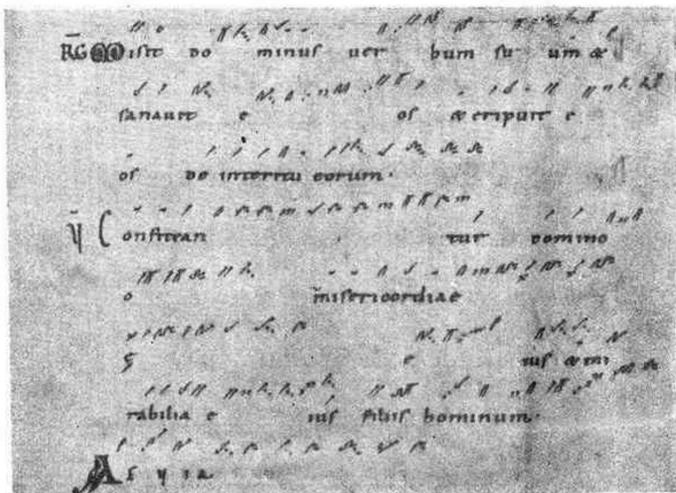

El piano ideal per a l'execució de Mozart: piano de martellets de J. A. Stein, 1773 (Del llibre de Brunner)

constatat el desig de músics joves i de vastos cercles d'aficionats d'aproximar-se, tant com sigui possible, en l'execució d'una obra musical del temps passat — i els programes de concerts de tots els països ens demostren que vivim gairebé exclusivament en la història —, a la intenció del seu compositor, d'evocar una època més o menys llunyana pels seus propis mitjans, pel seu propi estil d'execució i de sonoritat. Els més grans directors d'orquestra s'han unit a aquest es-

perla substància el que canvia incessantment. Cada generació creu que llur pròpia noció és l'única possible, l'única veritable i en darrer cas que té més raó que la generació precedent. En la consciència pública, la figura de Beethoven, per exemple, està molt més fixada que la de Mozart.

No és possible registrar una tradició constant de l'estil mozartí fins a la nostra època com es pot fer-ho amb l'estil beethovenià. La història del piano és un reflex

Gradual «Missa Dominus». Pneumes indèxifrables del segle XI (Del «Petit tractat» de Halbig)

forç i avui dia ni un Klemperer, ni un Scherchen no sabrien renunciar al clavecí si el nom de Bach figura en els seus programes. A casa nostra, la fundació d'una Associació de Música Antiga a Barcelona prova que aquesta tendència de la música ha trobat una forta repercussió.

Per altra banda, la musicologia va perdent de dia en dia el seu caràcter esotèric i s'obre camí vers la pràctica musical del nostre temps. Si bé la paleografia musical i les investigacions purament filològiques continuaran donant una base segura a les investigacions històriques, ja no limitaran com fins ara llur objectiu en elles mateixes. D'una manera progressiva la jove generació de musicòlegs es sent predestinada al servei de la pràctica musical. I és així com una matèria tan difícil i aparentment tan llunyana de la nostra comprensió musical com el cant gregorià guanya sobtadament una viva actualitat gràcies a les publicacions de Hermann Halbig, catedràtic que fou de la Universitat de Heidelberg i famós especialista d'aquests primers segles de la música catòlica. El seu *Petit tractat de formes gregorianes* (Ed. Bärenreiter, Kassel) ens dona, en prop de seixanta pàgines, una introducció completa al cant gregorià i ens revela els principals misteris de la sorprenent bellesa d'aquesta primera etapa de la nostra música oriental. Tot seguint la seva divisió, segons la qual no és escoltant sinó cantant nosaltres mateixos com penetrem en aquesta bellesa, Halbig fa seguir al seu tractat una col·lecció de fulls volants (Ed. Kallmeyer, Wolfenbüttel, Berlin) de les més belles peces d'aquest cant litúrgic que dintre tota la seva aparent simplicitat ofereixen una riquesa inesperada a tots aquells que se'n voldran ocupar. Aquesta col·lecció pot significar un esplèndid complement del repertori dels nombrosos orfeons de Catalunya. Una matèria que en les voluminoses publicacions de Peter Wagner, de Friburg, a Suïssa i de Dom Sunyol, de Montserrat imposa respecte, esdevé, gràcies a l'esforç de Halbig, accessible a tothom sense cap mena de dificultat i ens fa conèixer un nou i vast

fidel d'aquest estat de coses. Això ha dut al Dr. Brunner a imposar-se un doble objectiu: ha examinat i catalogat els instruments del temps de Mozart segons la pròpia qualificació d'aquest mestre. Aquest procediment devia servir, alhora, per comprendre el caràcter especial de la sonoritat mozartiana. I com que el piano modern és una interpretació molt mediocre de Mozart, immediatament compendrem l'immens valor que pot tenir un treball semblant, no sols per als nostres coneixements històrics de les intencions artístiques de Mozart, sinó sobretot per a l'execució pràctica de les seves obres.

Cal dir que els esforços d'aquest treball minucios han estat coronats per un èxit brillant. Per una deducció molt vasta i molt concreta, Brunner dedueix que el so de Mozart «necessita una extrema isolació... El curs melòdic deu poder ésser dirigit a cada moment amb tota facilitat per l'autor. Mozart exigí contorns aguts, clars. Tot depèn de les qualitats rítmiques del so, és a dir, de la qualitat del material sonor, a fi de formar fesomies característiques, excessivament rítmiques, sense deixar translluir un esforç sensible.» Al mateix temps, necessita aquesta facultat de «cantar» que és característica per a les melodies de Mozart, el caràcter fonamental de la seva sonoritat que reuneix «tota l'animació individual amb l'idealisme sobre-individual» com el retrobem en la seva major perfecció en la *Flauta màgica*.

Els diferents instruments de l'època són passats en revista segons els seus aspectes generals. Per a cada instrument, l'autor troba fórmules brillants per a donar el resum del seu examen. Dels rics resultats del seu estudi, que guanya encara un valor especial per les nombroses confrontacions de Mozart amb altres compositors per a piano de la seva època, no podem fer conèixer des d'aquí més que alguns punts importants que podran interessar sobretot els nostres pianistes: el clavicordi és considerat massa sensual per a poder donar tota la claredat rítmica que exigí una obra de Mozart; l'avantatge d'una execució

En moltes ocasions s'ha parlat del gran poder que té actualment la ràdio i de la seva influència decisiva per assolir tot el que es proposa, essent el millor suport per a portar a terme empreses que sense ella no tindrien realització.

L'observació de l'esdevenint aquests darrers dies en alguns espectacles de la nostra ciutat ens dóna ocasió per a insistir ara sobre aquesta influència de la ràdio que l'actualitat ha posat ben de manifest: en aquests mesos d'estiu la calor havia foragit els pocs espectadors que assisteixen

per la ràdio, i aquell altre de les comèdies de Quintero i Guillén, és l'habitual en aquests gèneres? Potser sí, en part; però s'hi afegeix un altre de tan nombrós com aquell, portat per la ràdio, que espera trobar en l'òpera teatre, el fragment que li ha restat a l'òpera i que va penetrar per mitjà del micròfon, o el complement de l'escena radiada, que ha portat a l'òpera l'interrogant de l'assumpte no desentollat.

La gairebé totalitat dels altres espectacles han fet també desfilar els seus intèrprets

Artistes davant el micròfon de Ràdio Associació

habitualment als teatres, i gairebé els dos únics que han continuat oberts amb regular entrada, el Barcelona i el Romea fins fa pocs dies, ho han aconseguit només que amb tres quarts d'actuació setmanal de les seves companyies davant el micròfon de les emissores barcelonines. La radiació d'alguns fragments ha estat més profitosa que cap propaganda gràfica, i el millor reclam, car no hi ha gènere com el teatre, malgrat els grans inconvenients que comporta en ésser radiat, que gaudeixi del favor del ràdio. Els organitzadors d'aquestes emissions, que no tenen més que un valor comercial, recorren al sistema de donar únicament escenes isolades i fins actes sencers procurant desenvolupar l'atenció de l'oient que s'interessa pel transcurs de l'acció, havent, amb això, d'audir després al teatre per a completar l'assumpte. Aquest procediment fou primer únicament emprat per a propagar principalment obres de caràcter truenclent i el *Procés de Mary Dugan* tingué d'aquesta manera la millor acollida i una permanència que ja portava de fora, no hauria assolit ací.

Però el públic, eridat des de la ràdio, ha anat al teatre no sols per a completar l'argument, ans també amb obres d'altre caràcter, posant-se de manifest el valor de la ràdio en aquest sentit. La companyia d'òpera vienesa del teatre Barcelona ha fet també escoltar, al micròfon, abans que a l'escenari, els fragments més importants de les obres de Stolz i Kunnecke, fent amb això que el gran públic amant del gènere líric, però acostumat i fins complagut amb la carrinologia de moltes sarsueles, hagi anat també a escoltar les amables melodies vieneses que, si més no, tenen l'expressió de la frivolitat més ben recixida dintre del més bon gust. Ara bé, aquest públic empès

per les emissores de ràdio per a assegurar-se la concurrència, i hi ha un fet esdevingut amb motiu de la revella dels artistes, celebrada la setmana darrera, que cal assenyalar. Aquella generació que va omplir fins a vessar el Maricel Park, va ésser cridada des del micròfon, però prescindint gairebé per complet de cap altra propaganda gràfica. Amb un seguit d'actuacions dels artistes per una emissora, actuacions que acompanyaven la propaganda de la festa, va ésser possible superar tots els altres sistemes de propaganda i ens sembla que els altres mitjans de difusió escrita, i principalment la premsa, no han parat esment en el que els ve a sobre. Fins ara, entre la premsa i la ràdio no hi ha sinó un menyspreu recíproc que arriba a silenciar una les manifestacions de l'altra, i viceversa. Ara, en tractar d'estructurar la ràdio al nostre país, cal comptar-hi, puix si la ràdio es veu obligada per a desenvolupar-se a utilitzar com a únics recursos, els que obté de la publicitat, el resultat no serà molt profitós per a ningú, i de fet la premsa es troba ja actualment amb una seriosa competència i ben a prop és encara l'esdevingut amb la venda de discos, que amb l'abús de la radiació ha minvat fins a fer trontollar al nostre país la fabricació i comerç de discos, que passen actualment una crisi profundament sentida. I això és una lliçó pròxima que caldria aprofitar.

J. G.

CAMISERIA FITO BARCELONA. Exit en la mida. Corbates inarrugables. Pijamas a bon preu. JAUME I, 11. Telèfon 11655

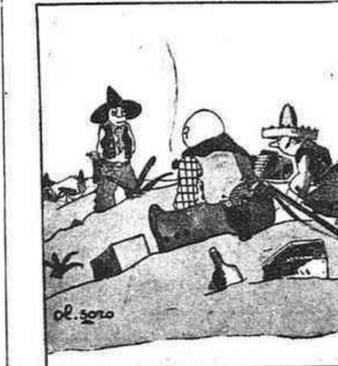
sobre un clavecí o espineta consisteix en el volum i en l'esclat del so, sense que permeti, però, a l'executant un domini prou individual de la melodia mozartiana; el piano de tangents no admet la darrera expressivitat i la riquesa dels matisos. El piano modern aporta a la música un element de dimensions vagues i sovint gegantines, una mena de acombant amb la matèria que no té res a veure amb el caràcter original de Mozart. Els pianos de Stein, pels quals el mestre de Salzburg havia mostrat tant d'entusiasme, són considerats els millors intèrprets de Mozart.

Com a complement pràctic de les seves nombroses investigacions científiques, poc accessibles als aficionats i als músics, José Subirá publica en l'Editorial Boileau dos quaderns sobre *Los maestros de la tonadilla escénica*. Es tracta de les transcripcions de sis belles cançons per a veu i piano, els autors de les quals figuren entre els millors del segle XVIII. L'interès particular d'aquesta edició és que ens dóna l'ocasió de confrontar les seves cançons tonadillesques de l'època amb les que Granados creà més d'un segle més tard segons llur exemple i de les quals hem parlat largament, a propòsit dels meravellosos discos de tonadilles, executats per la Supercia i Frank Marshall. Hi retrobem el mateix gènere de línies melòdiques i àdhuc petites frases senceres i rítmics concordants. Tanmateix les composicions de Granados són construïdes amb més puresa pels elements folklòrics, tot i imitant el mateix gènere; els elements de l'òpera italiana que retrobem molt acusats en les tonadilles dels mestres de l'època, semolen gairebé eliminades en Granados. El que demanen ara a les nostres cantantures és una audició d'aquestes diferents tonadilles, modernes i clàssiques, cantant d'aquestes darreres els bells exemples escoltats amb tant d'afecte com de coneixement per Subirá. Els dos quaderns estan perfectament presentats. El piano hauria hagut de deixar algunes vegades més llibertat a la melodia cantada. El valor d'aquesta edició hauria estat augmentat amb més indicacions sobre les modificacions i transcripcions aplicades als originals.

OTTO MAYER

El cirurgià. — Ah, vós sou el sofer que em va atropellar el mes passat! (Life, Nova York)

LA GUERRA DEL CHACO —Ep! Hem acabat les municions. No ens podríeu deixar vint bales? (Marianne, París)